

ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ

ИЗДАНИЕ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ, НАУКА И КУЛТУРА

Брой 6 – 7 (500 – 501) година XXXVIII

16 ноември 2020 година

Петстотин броя на вестник „Пловдивски университет“. Марка за време, за изминат път, за височина, за свършена работа, за количество, за качество, за памет, за общност... Юбилеите са хубави с това, че са обвързани с елементите на празника, но са и повод за равностетка. Зад тези 500 броя стои трудът на много, много хора – на редакторите Георги Райчевски, Емил Стоянов, Илиян Александров, на ръководителите на студентската редакция – Митя Иванов, Симо Русев, Йорданка Маргаритова и Галина Вълчева. Трябва да отдадем заслуженото на инициаторите за създаване на вестника; на академичните ръководства за постоянната подкрепа и да отбележим, че уводната статия в първия брой (февруари 1983 г.) на тогавашния проф. д.б.н. Павел Ангелов, озаглавена „Трибуна на успехите“, сякаш задава посоката; на членовете

на редакционната колегия през годините; на стотиците, а вече вероятно и хиляди автори, някои от които са направили тук първите си публикации в областта на журналистиката, науката и литературата. Разбира се, трябва да благодарим и на нашите читатели.

С новите възможности за комуникация вестникът отдавна е преминал границите на Университета и всеки брой прелита до множество градове в България, в повечето европейски страни, в Канада, САЩ, Австралия и по други краища на света...

Благодарим за ентузиазма, за надеждите, за всеотдайността на всички, които по някакъв начин са били и продължават да бъдат свързани с вестника на Пловдивския университет. Да ни е честит юбилейният брой!

Тильо Тилев

Стр. 12

Коя е третата българска азбука

В Броя ще прозетемте още:

- Възрожденският триумф на българския консервативен национализъм
- Научен форум събра бизнес, наука и студенти от Пловдивския университет

- Що е гражданско образование и за какво ни е то
- На един дъх разстояние, с едно кликване... и пак – сърце до сърце!
- Първа титла по шахмат за Пловдивския университет

Юбилейна научна конференция, посветена на обучението по математика, информатика и информационни технологии

Юбилейната международна конференция „Синергетика и рефлексия в обучението по математика“ – SREM'2020 се проведе от 18 до 20 октомври в Пампорово. Тя бе организирана от Факултета по математика и информатика под патронажа на Министерството на образованието и науката и бе посветена на 70-годишнината на проф. д.п.н. Сава Гроздев, който е доктор хонорис кауза на Пловдивския университет от 2012 година. Форумът беше открит от проф. д-р Асен Рахнев – председател на Програмния комитет, който поздрави участниците и даде думата за приветствие на декана на ФМИ и председател на Организационния комитет на конференцията проф. д-р Ангел Голев.

Сред официалните гости беше и ректорът проф. д-р Румен Младенов, който връчи на юбиляра почетния плакет на Университета, обръщайки се към него с думите: „Уважаеми проф. Гроздев, за мен е чест и удоволствие да Ви поздравя от името на академичната общност на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ и от свое име по случай седемдесетата Ви годишнина. Горди сме, че един изтъкнат български изследовател в областта на математиката, механиката, дидактиката и методиката на обучението по математика, носител на редица престижни награди за високи научни постижения в областта на обществените и хуманитарните науки, е част от алеята на славата на ПУ „Паисий Хилендарски“. Ние, Вашите колеги от Пловдивския университет, поднасяме искрените си пожелания за здраве, нови творчески хоризонти и лично щастие“. На конференцията присъстваха още двама от членовете на академичното ръководство – заместник-ректорите проф. Теменужка Йовчева и проф. Антон Илиев.

Президентът на националното Геометрично дружество „Боян Петканчин“ проф. Гроздьо Станилов, който също е доктор хонорис кауза на Пловдивския университет, връчи на проф. Сава Гроздев почетния медал на това научно общество, което е част от Съюза на математиците в България.

Приветствия към участниците и проф. Гроздев поднесе лично и кметът на община Чепеларе г-н Боран Хаджиев.

Проф. Рахнев прочете поздравителни адреси от председателя на 44-тото Народно събрание г-жа Цвета Караянчева, министъра на образованието и науката г-н Красимир Вълчев и председателя на Комисията по наука и образование г-жа Милена Дамянова. Получени бяха още множество поздравителни адреси: от кметовете на Пловдив, Смолян и Кърджали, от ректори на висши училища, от научни звена на БАН, от БАНИ и др.

Проф. Гроздев благодари за отправените приветствия и изрази надежда, че ползотворното сътрудничество с колегите от Пловдивския университет и другите висши училища ще продължи и в бъдеще.

Юбилеен доклад „Сава Гроздев – математик и педагог, основоположник на синергетичния подход в методиката и създател на нова школа – „Евристични похвати за откриване на нови факти в математиката“, посветен на житейския и творческия път на учения, изнесе проф. Васил Милушев. В резюмето към доклада си той отбелязва: „Сава Гроздев е един от най-изтъкнатите български изследователи и преподаватели в областта на математиката, механиката, дидактиката и методиката на обучението по матема-

На снимката горе: деканът проф. Ангел Голев приветства участниците във форума. На снимката вляво: ректорът проф. Румен Младенов връчва почетния плакет на проф. Сава Гроздев.

тика и информатика. Той е професор, доктор по математика, доктор на педагогическите науки, доктор хонорис кауза на няколко университета, между които и Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, академик на няколко академии, между които IHEAS – Международната академия на науките за висше образование, забележителен организатор и общественик, ненадминат лектор и пропагандатор на математическото знание, активен генератор на идеи и новатор с развита интуиция за съдържателни теоретични научни и практически образователни инициативи и технологии“.

В конференцията, която се проведе за първи път преди 10 години, участваха учени и преподаватели от Русия, Израел, Румъния, Кипър, Македония и България, а за публикуване бяха одобрени 40 научни доклада, разделени в две секции: 20 – в секция „Обучение по математика“, и 20 – в секция „Обучение по информатика и информационни технологии“. В предговора към издадения сборник с доклади проф. Рахнев отбелязва: „През тези 10 години ФМИ при ПУ се утвърди като водещ център за подготовка на кадри в областта на педагогиката на обучението по математика, информатика и информационни технологии. Във ФМИ се обучаваха над 50 докторанти в професионалното направление 1.3. „Педагогика на обучението по...“, като 27 придобиха образователната и научна степен „доктор“, 7 заеха академичната длъжност „доцент“ и 5 заеха академичната длъжност „професор“. Неоченима е научната и методическата помощ на проф. д.п.н. Сава Гроздев с научното ръководство на 8 от защитилите докторанти, с издателите му във всичките 39 научни журита и изготвянето на 28 рецензии и 11 становища“.

За перфектната работа на конференцията проф. Рахнев изказа персонална благодарност на съпредседателите на Организационния комитет – декана на ФМИ проф. Ангел Голев и заместник-декана по образование на община Пловдив Стефан Стоянов, на останалите колеги, които са участвали в подготовката на форума – проф. Коста Гъров, доц. Евгения Ангелова, доц. Марта Теофилова, доц. Тодорка Терзиева, за неоченимата им помощ и особено на гл. ас. Кремена Стефанова, която е направила редактирането и предпочатната подготовка на тома с докладите и е изготвила сайта на конференцията.

Проф. Рахнев благодари и за финансовата подкрепа на Националната научна програма „Информационни и комуникационни технологии за единен цифров пазар в науката, образованието и сигурността“ към МОН; научния проект ФП19-ФМИ-002 „Иновационни ИКТ за дигитално научноизследователско пространство по математика, информатика и педагогика на обучението“ към ФНИ на ПУ „Паисий Хилендарски“; Университетската фондация „Свети Паисий“ и всички други хора и институции, които бяха съпричастни към организирането на конференцията.

Тильо Тилев

Научна конференция за студенти и млади учени „Екологията – начин на мислене“

Доц. д-р Ивелин МОЛЛОВ

В Деня на народните будители – 1 ноември 2020 г., в 6. аудитория на Пловдивския университет се проведе Дванадесетата научна конференция за студенти и млади учени „Екологията – начин на мислене“. Конференцията традиционно се организира от катедра „Екология и опазване на околната среда“ към Биологическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“, Екологичния студентски екип за творческо развитие и академични постижения ЕСЕТРА и Студентския съвет на Университета.

Целта на конференцията бе да предостави възможност на студентите от ПУ и други висши училища от страната да развият своето екологично и биологично мислене, както и да представят своите

Второто място бе отредено на Петя Русинова от 4. курс, специалност „Медицинска биология“ (редовно обучение), с доклад на тема „*In vitro* изпитване на токсичния и кластогенен ефект на татразин (E102), прилаган като оцветител в хранителната промишленост“. Третото място зае Красимир Кирилов – докторант от Тракийския университет, с доклад на тема „За разпространението на златния чакал (*Canis aureus*) през снежния период в централната част на Стара планина“.

Тази година почетната награда „Благовест Темелков“ бе връчена на Димитър Димитров, специалност „Екология и ООС“, 4. курс (заочно обучение), за доклада му „Поставяне на гнездилици за птици в градска среда“. Представеният доклад бе

Деканът доц. Соня Костадинова по време на награждаването

Участниците и членовете на научното жури

научни и научнопопулярни разработки. Акцентира се върху различните области на екологията, но се представят също и доклади от всички области на биологията и методиката на обучението по биология. За втора поредна година в конференцията се допуска и участието на докторанти и млади учени, които да представят своите научни разработки, като тяхното участие освен с доклад може да бъде и с постер. Паралелно с конференцията традиционно протече и фотоконкурс, който тази година бе под надслов „Природата в кадър“. Бяха представени общо 11 доклада на екологична и биологична тематика и 9 научни постера, а във фотоконкурса участие взеха 8 студенти и 1 докторант.

Научното жури бе представено от доц. д-р Соня Костадинова (декан на Биологическия факултет), доц. д-р Гана Гечева, доц. д-р Ивелин Моллов, гл. ас. д-р Славена Петрова и гл. ас. д-р Весела Янчева (преподаватели от катедра „Екология и ООС“). Журито отреди първото място в конференцията на Александър Петров – магистърска програма „Биоразнообразие, екология и консервация“, за доклад на тема „Видов състав и разпространение на гръбначните животни по р. Марица в гр. Пловдив“.

резултат от инициатива на студентския клуб ЕСЕТРА, за изготвянето и поставянето на гнездилици за птици в гр. Пловдив, която бе част от национална кампания, организирана от Софийския университет.

От спонсорите на събитието също бяха раздадени награди за най-отличилите се доклади, както следва: специална награда от РИОСВ – Пловдив, получиха: Недялка Аценова, Александър Петров, Светлозара Казанджиева; специална награда от Зелени Балкани – Белослава Генова, Момчил Назъров, Моника Славова, Сибел Азиз; специална награда от БДЗП – Александър Петров, Петя Русинова, Красимир Кирилов, Светлозара Казанджиева; специална награда от Екоколект – Христина Сълин, Надзифе Чангалова, Галя Петрова, Гургана Станкова, Светлозара Казанджиева, Ангел Моллов; специална награда от ЕкоЕксперт – Надзифе Чангалова; специална награда от Регионалния природонаучен музей – Пловдив – Моника Славова, Недялка Аценова; специална награда от клуб ЕСЕТРА – Недялка Аценова.

Първата награда във фотоконкурса спечели Светлозара Казанджиева – докторант по зоология, БФ, ПУ; на второ място бе класирана Ваня Вълчанова – специалност

„Фармацевтични биотехнологии“, 3. курс; на трето място – Александър Петров от магистърската програма „Биоразнообразие, екология и консервация“. От студентския клуб ЕСЕТРА бе връчена и още една специална награда на Александър Петров.

Предизвикателството пред организаторите на конференцията тази година беше, провеждането ѝ в условия на пандемия. Организационният комитет положи наистина огромни усилия да проведе конференцията присъствено, като същевременно осигури условия за безопасността на участниците. Заповедта на министъра на здравеопазването беше спазена и в залата присъстваха под 30 души, като беше осигурено разстояние между хората поне 1.5 м. Носенето на маски за лице беше задължително, бяха осигурени дезинфектанти за ръце, а при влизането в сградата температурата на всеки беше измервана. Обедната почивка и постерната сесия бяха проведени на открито – в двора на ПУ, като отново постерните табла бяха подредени на отстояние поне 2 м едно от друго, така че да не се струпват хора пред едно табло. Кетърингът беше осигурен от фирма „Мащерка“, като за всеки човек бяха направени индивидуални порции, опаковани поединично и раздадени на участниците, за да се избегне струпването на хора край масите.

Въпреки всички трудности ентузиазмът на студентите наистина беше заразителен. Участниците представиха своите доклади с нескрито желание и вълнение, представителите на Студентския съвет на ПУ и студентския клуб ЕСЕТРА бяха безупречни в изпълнението на своите задачи по организацията на конференцията и благодарение на усилията на всички тя приключи с абсолютен успех.

За поредната успешна кръгла маса на тема „Книжовници и книги“

В рамките на ежегодните Паисиеви четения на Филологическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, които се проведеха на 29 и 30 октомври, премина традиционната кръгла маса под наслов **„Книжовници и книги (Предвъзраждане и Възраждане)“**. Събитието в навечерието на Деня на будителите събра изявени учени и млади специалисти (докторанти и постдокторанти) от Софийския университет „Св. Климент Охридски“, Югозападния университет „Неофит Рилски“, Тракийския университет, Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Към кръглата маса се присъединиха дистанционно и участници от Института по литература към БАН, Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“ и Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“.

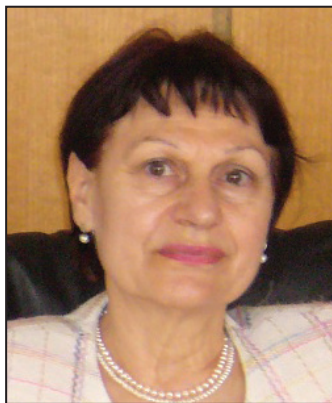
При откриването организаторът на кръглата маса проф. д.ф.н. Диана Иванова припомни концептуалната същност на научната среща и очерта проблематиката в оформилите се дискуссионни полета с обединяващи ги теми в рамките на двете епохи – Предвъзраждане и Възраждане. В центъра на вниманието в докладите и в дискусиите беше личността на българския будител – скромнен и всеотдаен творец, създател и пазител на писаното и на печатното слово.

В първия блок се представиха книжовници и книги в периода XVII – XIX век, като в доклада си Лилия Илиева (ЮЗУ „Неофит Рилски“) *Философското мислене при българите от XVII век: Петър Богдан и Марко от Чипровец* изтъкна мястото на книжнината, създадена от българи католици, в националната ни духовна култура. Авторката се спира на съчиненията на Петър Богдан и на друг, неизвестен доскоро българин католик – Марко Пеячевич от Чипровци, и тяхната роля за повишаване на интереса на българите към философското познание и за интелектуализацията на българския книжовен език чрез въвеждане на теологична и философска терминология. В същия блок Найда Иванова (СУ „Св. Климент Охридски“) задълбочено и аналитично представи слабо разисквания в литературната история и в историческата лингвистика въпрос, свързан с ранната възрожденска поезия. В доклада си *Поемата „Житие светого Алексия човека божия“ от К. Огнянович в българското литературно и книжовноезиково развитие през XIX век* авторката разгледа обстойно сполучливо избраните лингвистични и стилистични средства в поемата. В доклада на Елена Гетова (ПУ „Паисий Хилендарски“) *Вестник „Шутош“ – технологии на културните и на езиковите контакти през Възраждането* бяха изнесени интересни наблюдения за вестник „Шутош“ (Цариград, 1873 – 1874), свързани с името на Петко Славейков и с връзката на вестника с периодическите издания на Теодор Касапис, от чийто модел вероятно Славейков се е повлиял при списването на хумористичния в. „Шутош“.

Релацията ръкописна книга – печатно издание и паралелното им функциониране през XIX век е интересен феномен в историята на новобългарския език, който бе разискван в дискусията по повод на докладите на Атанаска Тошева (*От ръкописите до печатния вариант на компилативната редакция на „История славянобългарска“*) и на Мариана Куршумова (*Лингвистични особености в писмения идиом на поп Йоан Петков*). В тях бяха представени интересни исторически факти, придружени с анализ на неизследвани в текстологично и лингвистично отношение паметници.

Темата за забвението, към която периодически се връщаме, когато говорим за Българското възраждане, беше представена в съвместният доклад *Позабравените езиковедци на Възраждането* на Венче Попова и Владислав Миланов (СУ „Св. Климент Охридски“), в който беше направен обширен обзор с коментари за филологическите концепции и идейни проекти за езика на автори като К. Теодорович, Г. Владикин, М. Кифалов, В. Бърнев, Г. Теохаров и др.

Проблемите на езиковото строителство през XIX в. – тясно свързано със светското образование и с преподаването на „модерните науки“, бяха отразени в докладите, посветени на недостатъчно изследваните жанрове *писмовници и разговорници* през Възраждането. В три последователни доклада (представящи про-

Проф. Диана Иванова

ект № КП-06-Н40/8 на ФНИ – МОН) писмовниците бяха разглеждани многоаспектно, като в изследването *За писмовниците от 30-те години на XIX век и за техните автори* на Диана Иванова (ПУ „Паисий Хилендарски“) предмет на анализ бяха първите два печатни български писмовника от 1835 г. с автори Неофит Бозвели & Ем. Васкидович и Хр. Павлович. Наред с другите направени изводи авторката доказва, че въпреки компилативния си характер писмовниците отразяват яркото присъствие на своите съ-

ставители. В доклада си на тема *За дистанционната „разговорка“ на българите през Възраждането* К. Вачкова (ШУ „Еп. Константин Преславски“) представи теоретичните разсъждения на Добри Войников за писмата и посочи заслугите му за оформянето на епистоларния стил. В разработката си *„Взаимното писане“ – „душата на търговията“* (Правописът на „За търговското правописане“, 1858 г. от Ан. Гранитски) Надка Николова (ШУ „Еп. Константин Преславски“) анализира графиката и правописа на Гранитски и го определи за своеобразен – донякъде съобразен с правописните норми в граматиката на И. Богоров, но в повечето случаи повлиян от етимологичния принцип.

Друг жанр на дидактичната литература, също малко проучен, са разговорниците, които намериха място в два от докладите: *Стойността на историографския разказ в един „греко-български разговорник“* на Николета Пътова (Инст. за литература – БАН), която обърна внимание на възрожденската практика в една книга да се добавя втора, логически изключваща се като съдържание. Такова съчетаване беше посочено в *Разговорник греко-български* (1835) с добавената *„Сокращена българска история“*, като авторката обясни причините за решението на съставителя – Хр. Павлович. В следващия доклад на тема *Авторите на двуезични разговорници от третата четвърт на XIX век и тяхната роля за изграждането на българската книжовна лексика* Детелина Овчарова (ПУ „Паисий Хилендарски“), обобщавайки наблюденията върху лексикалния състав на двуезичните разговорници, идва до извода, че съставителите им имат заслуги за утвърждаването на определени книжовноезикови норми. В доклада си Маргарита Гергинова *Некрологът: жанров развой през Възраждането* посочи ролята на този вид текстове за културното израстване на българина, както и тяхното значение за развитието на книжовния език на лексикално и стилистично равнище.

По конкретни теми бяха докладите, свързани с развойните книжовноезикови процеси през дадени исторически периоди, в които се наблюдават отделни граматични, лексикални и словообразователни промени. Тук се включват със съвместното си изследване Лъчезар Перчеклийски и Магдалина Домозетска (ЮЗУ „Неофит Рилски“) – *Имена за носители на субстанциално отношение в творчеството на Неофит Рилски*; Петя Карамфилова (ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“) – *Абстрактни съществителни имена в среднобългарския превод на словата на Йоан Златоуст „Против юдеите“*; Теодора Илиева (Тракийски университет, Ст. Загора) – *Падежната система в среднобългарския превод на цикъла „За серафимите“ от книга Маргарит на св. Йоан Златоуст*. В изнесенния доклад *Въпроси на глаголната морфология в диалектоложки описания от времето на Българското възраждане* Мария Мицкова (ПУ „Паисий Хилендарски“) представи своите наблюдения върху диалектоложките описания на глаголната морфология през Възраждането.

Нетрадиционно провеждане на традиционната международна научна конференция „Паисиеви четения 2020“

Поради извънредните обстоятелства, наложени от пандемията, тазгодишните „Паисиеви четения“ се провеждат в необичаен формат: присъствено и онлайн. Смесиеният подход позволи на участниците да представят своите доклади и да споделят мнения с колеги и гости, като дистанцията не се превърна в пречка за общуване, а в желание да бъдат преодолените ограничения и разстоянията. За плакат на научната конференция на Филологическия факултет символично бе избрана графика на младия български художник Александър Байтошев, изобразяваща пропуканите стъкла на

един прозорец – прозореца, през който организатори, участници и гости и тази година отправиха поглед към науката и познанието. Звукът от счупените прозорци – символ на усилията на организаторите, насочени към разрушаването на стени и изолирани пространства, отекна и в думите на хърватската поетеса Весна Парун, с чието есе от *Литературен вестник* (14 – 20.10.2020 г.) бе дадено началото на научния форум: „В непрестанните погледи, които хвърляме към миналото, към бъдещето, към живота, към пътя на смъртта, към пътя на любовта, към пътя на чуждата смелост, към пътя на реките, които протичат през годишните времена, които идват и които се връщат – всички тези погледи понякога са тежки и безутешни за човека, но какво по-утешително и по-човешко от това – те да се връщат от своето краткотрайно проникване и да отекват под формата на мисли, които са истина или поне частица от постигнатата истина... Всеки ден у нас се отварят тези прозорци, през които разбираме света и себе си в света; всеки ден се отваря прозорецът на тази земя, на която живеем. Мисълта, притаена в стихове, успокоява вълнението на душата, овладявайки една част от света, който до този момент ни се е струвал по-силен и по-независим от човека. Поет или не, всеки човек чувства живота си като низ от довършени и оформени познания, като низ от преброядени трудности, низ от песни“.

Нашата конференция винаги е била посвещавана на Логоса и на любовта към него – на филологията. Тази година научният форум се провежда при извънредни обстоятелства. Изоляцията, дистанцията, лишаването от човешки контакти и общуване ни направиха самотни, слаби и неуверени. Непрестанното напомняне на това, което се случва с нас и около нас, предизвиква решението

Моменти от откриването и заседанията на „Паисиевите четения“

ни тази година да потърсим символиката на актуалното сред нас в картините на младия български художник Ал. Байтошев. Символът на усилията на целия организационен комитет, насочени към разрушаването на стени, бариери и изолирани пространства, станаха счупените прозорци от графиките на художника – те показваха на нас и на нашите колеги от страната и от света, че конференцията е тази, която ни събира, разчупвайки страха, сломявайки неувереността и побеждавайки самотата, тя взривява капсулата на безразличие и безстрастност и зад пропуканите стъкла на очертания в графитеносиво прозорец отваря светлите хоризонти на науката и познанието, на дирещото себе си любопитство към всичко ново, добро и ценно... „Затова нашата емблема тази година е откритият към полет поглед отвъд затворените пространства“ – това сподели в тържественото си слово за откриване на научната конференция водещата и председател на организационния комитет доц. д-р Елена Гетова. Приветствени слова към гостите на конференцията поднесоха и представители на ръководството: заместник-ректорът на Пловдивския университет проф. д-р Темелужка Йовчева и деканът на Филологическия факултет доц. д-р Константин Куцаров, а новият отговорен редактор на изданието, доц. д-р Юлияна Чакърлова, имаше удоволствието и честта да представи сборниците „Научни трудове. Филология. Паисиеви четения 2018 и 2019“. Към комплекта материали за конференцията участниците получиха и най-новия брой на нашия вестник „Пловдивски университет“. Да си пожелаем 2021-ва – юбилейната за университетата година, да бъде по-спокойна и да ни донесе още по-голямо удовлетворение от научната работа и от творческите срещи.

„Пловдивски университет“

➔ От стр. 4

На кръглата маса „Книжовници и книги (Предвъзраждане и Възраждане)“ се изнесоха непознати факти, свързани с българското книжовно наследство, представиха се хипотези и нови данни за неизвестни книги и автори, изтъкна се ролята на книжовниците за интелектуализацията на книжовния език с нова лексика и научна терминология, за филологическите възгледи на възрожденските ни книжовници, търсещи пътя към единен и общ книжовен език за всички българи. Най-ценното при провеждането на кръглата маса бяха дискусиите и представянето на нови прочити на творби и авторски идеи, погледът към възрожденската проблематика от различни гледни точки в търсене на научната истина.

За поредната успешна...

В заключителната част на успешно преминалата кръгла маса се направиха изказвания и обобщения, които подчертаха стремежите, усилията и волята на възрожденските творци за проба и просвета, довели до изграждането на българската духовна култура чрез словото.

Надяваме се представените научни изследвания да дадат възможност да се попълнят някои от белите полета в общата картина на историческия развой на българския книжовен език, а също да се оцени приносът на възрожденския КНИЖОВНИК и на неговата КНИГА за новите идейни проекти и за съзидателните книжовно-езикови процеси.

Диана ИВАНОВА

Възрожденският триумф на българския консервативен национализъм

Доц. д-р Тодор РАДЕВ

През настоящата 2020 г. се навършиха 150 години от учредяването на Българската екзархия. Този паметен юбилей отмина без подобаваща държавна и обществена тържественост. Някак вяло и мимоходом го отбеляза дори Българската патриаршия. А точно тя е както съвременно измерение на нашия средновековен патриаршески архетип, така и предначертан от възрожденските ни предци национален символ, заченат в екзархийската утроба.

Призованата по този повод историческа памет ни отвежда към 27 февруари (петък) 1870 г. На тази дата по юлианския календар (т. нар. стар стил) монограмът на османския султан Абдул Азис е поставен върху височайшия ферман, обявяващ институционното възкресяване на нашата православна църква. Появата на този документ е ускорена от дипломатическа маневра на руския посланик в столицата на Османската империя генерал (впоследствие граф) Н. П. Игнатиев. Ловкият дипломат осведомява Високата порта за предстояща демонстрация на цариградските българи по повод на 1000-годишнината от най-важния външнополитически успех на княз Борис-Михаил Покръстител – раждането на Българската православна църква като автономна архиепископия на 4 март 870 г. Умелият дипломатически ход всъщност не е целенасочена измислица, подтикнала османското правителство да изпревари с държавническо решение поредната българска демонстрация по църковния въпрос. Готвеното от нашата цариградска колония подобаващо отбелязване на хилядолетния юбилей обаче остава в сянката на бликналия възторг от прокламирания Екзархийски ферман. В тази обстановка по предложение на Петко Славейков тържествата по двата повода се сливат в паметно триединство със символически за културната ни идентичност ден на славянските първоучители св. св. Кирил и Методий и се провеждат на 11 май 1870 г.

Сред историографските проблеми около издаването на Екзархийския ферман не е маловажен и въпросът на кого измежду българите в османската столица е връчен прословутият документ. Съвременните проучвания на историческите извори показват, че по специално нареждане на великия везир Али паша в съботния 28 февруари (Тодоровден) 1870 г. в правителствената резиденция (Високата порта) пристигат представители на поредната българо-гръцка Смесена комисия, чийто проект за компромисно уреждане на българския църковен въпрос е отхвърлен от Цариградската вселенска патриаршия. От българска страна се явяват Гаврил Кръстевич и Иванчо Пенчович, а от гръцка – Александрос Каратеодорис и Христакис Зографос. Великият везир им връчва еднотипни екземпляри на султанския ферман за учредяване на Българска екзархия. След знаменателния акт двама български са отправят към цариградското предградие Ортакой, където по това време се намират българските духовници от т. нар. Привременен Св. синод. Направен е бърз превод на фермана от османотурски на български език и още през същия ден столицата на Османската империя е огласена от спонтанната българска еуфория. Екзархийският ферман е отпечатан през март 1870 г. на целите уводни страници на нашите възрожденски вестници „Право“, „Турция“, „Отечество“, „Дунав“ и „Свобода“ (печатния орган на БРЦК). Редактираният от Петко Славейков в „Македония“ представя документа в специално луксозно издание. Впоследствие празненствата по повод на изстраданата победа на църковнонационалното движение обхващат целокупното българско землище.

В съвременното ни обществено съзнание тези събития напълно естествено са засенчени от великия подвиг на Васил Левски, тъй като съвпадат по време с апогея в националнореволюционната мисия на Апостола на свободата. Редно е обаче да се отбележи, че вътрешната революционна организация в народопсихологически смисъл е изградена върху националния подем, обхванал българите в Мизия, Тракия и Македония след църковната победа в борбата срещу фанариотите и гръцкия национализъм. Показателен е фактът, че най-активна персонална база на комитетската

мрежа са предимно свещеници, учители и читалищни дейци, които олицетворяват националната кауза на Екзархията – единствената легитимна пред османската държавна власт общобългарска институция. В този контекст популярният каравеловски словесен изблик „Свободата не ще Екзарх, иска Караджата!“ е лишен от исторически обективизъм. Напротив – освобождението на България е предизвестно и от екзарха, и от Караджата. Защото както консервативният национализъм на църковното движение, така и революционният национализъм на възрожденските политически бунтовници са неделими от всеобщия български освободителен национализъм, който закономерно е най-характерният белег на нашето Национално възрождение.

Екзархийският ферман се състои от 11 параграфа. Височайшият султански документ показва, че Българската екзархия не притежава пълна църковна автокефалия (независимост). Тя е автономна (имаща право на вътрешно самоуправление) православна църква, поставена под каноничното върховенство на Цариградската вселенска патриаршия. Най-важно значение за желаното от българите териториално разграничение от мегалистичните претенции на гръцкия национализъм има предпоследният 10-и параграф, който посочва епархиите, образувачи екзархийския диоцез. Неговият текст повелява към Екзархията да преминат Мизия (заедно с Добруджа), териториите около Ниш и Пирот, Северна Тракия и епархията с център град Велес в Македония. За т. нар. „спорни“ епархии в Македония и Тракия параграфът предвижда допълнително организиране на истиями (плебисцити). Това дава възможност на българите от тези епархии при декларирано мнозинство, надхвърлящо 2/3 от местните православни домакинства, да се присъединят към Българската екзархия. В 10-ия параграф е отбелязано, че черноморските градове Кюстенджа, Варна, Месемврия, Анхиало, Созопол, Агатополи и крайбрежните села със силно изразен гръцки етнически елемент остават под директната църковна юрисдикция на Вселенската патриаршия. За Пловдив, който поради изключителната активност на местните българи се издига като вътрешен ръководен център на църковнонационалното движение през заключителния етап на Възрождането, разграничителният параграф повелява само православният квартал около храма „Св. Богородица“ да премине към Екзархията.

Независимо от ориенталските условия и екстериториалния държавнически подход султанският ферман от 27 февруари 1870 г. представлява изключителен по стойност успех за българската национална кауза, постигнат със собствени сили в упорита борба срещу фанариотското духовенство и ръководената от прословутата Мегали идея гръцка дипломация. Това е истински триумф на българския консервативен национализъм, тъй като султанският документ фактически признава наличието на булгар-милет (български народ), който е отделен от т. нар. рум-милет (православния народ), персона-

„Закуска в Тифани“ за млади учени, докторанти и постдокторанти

На 17 октомври Университетският център за млади учени, докторанти и постдокторанти Academia luventutis към Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ покани своите колеги в Драматичния театър в Пловдив на предпремиерата на постановката „Закуска в Тифани“.

Голямата зала на театъра се изпълни с гости от всички факултети на Пловдивския университет – млади учени, докторанти и постдокторанти, специално отличени от лекторите и научните им ръководители, представители на деканатите и на ректорското ръководство.

Спектакълът, останал верен на класическия роман на Труман Капоти, очарова всички с високото майсторство на актьорите и с великолепната режисура на Д. Добрева, която провокира въображението на зрителите. И нищо чудно, че на коктейла след постановката с чаша вино в ръка всеки развълнувано бързаше да сподели с останалите своята емоция от преживяното.

Academia luventutis изказва сърдечни благодарности за предоставената възможност на директора на Драматичния театър в Пловдив г-н Кръстьо Кръстев!

Първа титла по шахмат за Пловдивския университет

Виктория Радева от специалността „Национална сигурност“ в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ стана шампион по шахмат сред студентите. Младата пловдивчанка завоюва републиканска титла по шахмат на държавното първенство.

Виктория Радева

Шампионатът се проведе на 7 и 8 ноември в сградата на Минно-геоложкия университет в София. Студентката от Пловдивския университет спечели убедително с 6,5 точки от 7 възможни, втори с 5,5 т. остана Петър Тодоров (УНСС), а трети е Гинчо Гочев (НСА) с 5 т.

Виктория Радева бе единствена представителка не само на пловдивските, но и на извънстоличните вузове.

Това е и първа титла за Пловдивския университет по шахмат. Виктория Радева ще вземе участие и в държавното първенство по рапид и блиц за жени в Девин.

➔ От стр. 6

Възрожденският триумф...

лизиран пред падишаха от резиденция в Цариград вселенски патриарх. Въпреки конфесионалния смисъл на милетската система, според оформилите се през XIX век европейски стандарти българите придобиват статут на отделна нация в пределите на Османската империя. Според популярната концепция на Фридрих Майнеке това вече е легитимна „културна нация“, която предстои да се превърне в „държавна (политическа) нация“.

Българският консервативен национализъм надгражда създадената чрез Екзархийския ферман национална база. От февруари до юни 1871 г. в Цариград се провеждат заседанията на Първия църковно-народен събор, който изработва Екзархийския устав. Неговото прилагане води до избора на Видинския митрополит Антим за български екзарх на 16 февруари 1872 г. Екзарх Антим скоро получава потвърдителен султански берат, но вселенският патриарх отказва да легализира избора му канонически. Ескалацията на българо-гръцкия църковен спор достига връхната си точка при заседанията на свикания от Вселенската патриаршия църковен събор, който заклеймява българския филетизъм (църковен национализъм) и на 16 септември 1872 г. със специален орос обявява Екзархията за схизматична (отпаднала от православната структура) църква. Водачите на нашето църковно движение не остават длъжни на хвърлената ръкавица и обосновават гледището, че самата Вселенска патриаршия отдавна е изпаднала в плен на филетизма, тъй като се е превърнала в институция на гръцките национални аспирации. Създалата се ситуация е нагледна демонстрация на тезата, определяща европейските национализми през XIX век като специфична „нова религия“, поставена от националното съзнание над чистата религиозна традиция.

Наложеният от Вселенската патриаршия схизма очевидно има за основна цел да използва религиозното съзнание на православното население в „спорните“ епархии в Тракия и Македония при предвидените плебисцити и под страх от изпадане в ерес да го задържи в лоното на елинизма. Последващият резултат обаче е нов триумф на българския консервативен национализъм. Според предписанията на 10-ия параграф от Екзархийския ферман през 1873 г. в Скопската и Охридската епархия се провеждат допитвания, при които над 90% от православните домакинства пренебрегват клеймота на схизмата и заявяват категорично желание да се присъединят към Българската екзархия. На това основание през 1874 г. са издадени султански берати за български митрополити в Скопие и Охрид, легитимира-

щи присъединяването на двете „спорни“ епархии в Македония към екзархийския диоцез. В кон-

текста на съвременните проблемни отношения между България и Република Северна Македония демонстрираното по онова време непоколебимо българско самосъзнание на населението в Скопската и Охридската епархия при отсъствието на българска държава е изключителен по стойност исторически факт.

Поради ръста на нашия революционен национализъм Високата порта не позволява провеждането на други плебисцити в „спорните“ епархии. Екзархията е притисната и от недостиг на историческо време поради започналата Източна криза (1875 – 1878), в която Априлското въстание е първостепенен фактор. Въпреки това легитимираният диоцез на Екзархията и перспективите за неговото разширяване оформят силуета на нашето териториално пространство, включващо Мизия, Тракия, Македония и западните територии в центровете Ниш и Пирот. След Априлската голгота българското дипломатическо пратеничество в Европа, поставило нашия национален проблем в центъра на ескалацията Източен въпрос, е благословено от екзарх Антим. Патриотичното му себеотрицание е санкционирано от Високата порта с отстраняване и заточение в Анкара, а ръководството на Екзархията е поето от следващия екзарх Йосиф. От това изгнание първият български екзарх се завръща по силата на политическата амнистия след Освободителната руско-турска война и служи до смъртта си като Видински митрополит. С конфесионалното пространство на Екзархията се съобразяват проектираните от дипломатите на великите сили политически граници на България в навечерието на нашето Освобождение. Екзархийският диоцез е политическа база и за картата на Санстефанска България. По този показателен начин възрожденският триумф на нашия консервативен национализъм е вграден във външнополитическата доктрина на българската държава след Берлинския конгрес.

Самият Екзархийски ферман като оригинален исторически документ е пренесен от Цариград в София заедно с екзархийския архив през фаталната 1913 г., когато в резултат на Втората балканска (Междусъюзническата) война българската национална идея претърпява тежка катастрофа, част от която е и ликвидирането на съзидателното национално дело на Екзархията във Вардарска и Егейска Македония и в Източна Тракия. Впоследствие документът е съхраняван в Синадалната палата в нашата столица. Реликвата на българския консервативен национализъм е унищожена на 30 март 1944 г. при пожара в сградата на Св. синод, предизвикан от англо-американските бомбардировки над София в хода на Втората световна война.

Вдъхновяваща и изпълнена с надежда,

На 22 и 23 октомври в Ректората на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ се проведе Двадесет и втората национална научна конференция за студенти и докторанти под надслов „Музиката на словото“. Традиционно организирано през месец май, тазгодишното издание на научния форум се случи извънредно през октомври поради разразилата се пандемия от Covid-19. Конференцията беше посветена на 170-годишнината от рождението на Иван Вазов и на 140-годишнината от рождението на Йордан Йовков. Още преди старта на събитието в 10. аудитория участниците и гостите бяха посрещнати с прекрасната мелодия на „Песента на Солвейг“ от Е. Григ, основен мотив в едноименния разказ на Йордан Йовков, а популярно четиристишие от Вазовото стихотворение „Родната реч“ украсяваше конференнтните папки.

Докладчиците в секциите по езикознание и литературознание бяха оценявани от компетентно жури. 15 арбитри отправяха градивни критики и даваха полезни насоки за бъдещото научно развитие на студентите и докторантите, взели участие в XXII издание на конференцията. Журито в секцията по езикознание бе в

Доц. Красимира Чакърлова представя втория брой на Годишника на конференцията „Verba iuvenium“

Традиционната обща снимка на участниците в конференцията, членовете на научното жури и организаторите

Събитието традиционно се организира от Филологическия факултет на Пловдивския университет и от Лингвистичния клуб „Проф. Борис Симеонов“. Във форума се включиха с доклади студенти и докторанти от почти всички български университети – Софийския университет „Св. Климент Охридски“, Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“, Пловдивския университет, Югозападния университет „Неофит Рилски“, както и от Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ при БАН. Международно участие имаше в лицето на докладчици от Университета в Крагуевац, Сърбия, и от Мелитополския държавен педагогически университет „Богдан Хмельницки“, Украйна.

Тържественото откриване на Двадесет и втората национална научна конференция за студенти и докторанти се състоя на 22.10.2020 г. от 10 ч. в 10. аудитория на Ректората с водещи Милка Росенова и Ивана Витанова. Приветствие от името на ректорското ръководство на Пловдивския университет отправи заместник-ректорът по научноизследователска и издателска дейност проф. д-р Теменужка Йовчева, а от името на ръководството на Филологическия факултет – деканът доц. д.ф.н. Константин Куцаров. Съпредседателят на Лингвистичния клуб „Проф. Борис Симеонов“ Анастасия Кехайова също поздрави присъстващите в залата, като подчерта, че настоящата година е важна за тази филологическа формация, защото се навършват 20 години от създаването ѝ. Думата за поздрав бе дадена и на Виктория Палигорова от Студентския съвет на Пловдивския университет. Главните организатори на събитието – доц. д-р Красимира Чакърлова и д-р Здравко Дечев, също приветстваха участниците и гостите на научния форум.

Красимира Чакърлова (ПУ „Паисий Хилендарски“). Председател на журито в секцията по литературознание бе проф. д.ф.н. Иван Русков (ПУ „Паисий Хилендарски“), а членове: доц. д.ф.н. Татяна Ичевска (ПУ „Паисий Хилендарски“), доц. д-р Дарина Дончева (ПУ „Паисий Хилендарски“), доц. д-р Димитър Кръстев (ПУ „Паисий Хилендарски“), доц. д-р Дияна Николова (ПУ „Паисий Хилендарски“), гл. ас. д-р Надежда Стоянова (СУ „Св. Климент Охридски“), гл. ас. д-р Атанас Манчоров (ПУ „Паисий Хилендарски“), гл. ас. д-р Соня Александрова (ПУ „Паисий Хилендарски“) и ас. Илонка Георгиева (ПУ „Паисий Хилендарски“).

Във връзка с противоепидемичните мерки тази година в програмата на научния форум имаше и дистанционни модули в Google Meet, в рамките на които представиха изследванията си не само участниците от чужбина, но и част от българските студенти и докторанти.

В края на първия конферентен ден бе проведена литературна среща с дългогодишния преподавател в университета, любимец на поколения студенти филолози, изтъкнат литературен изследовател и забележителен пловдивчанин – доц. д-р Владимир Янев. Поводът бе неговата 70-годишнина. Изненада за юбиляра бе премиерата на филма „Възкресени мигове с Владимир Янев“ (на стр. 10 има текст на докт. Мария Панова за доц. Владимир Янев, а филма може да гледате в интернет: <https://www.youtube.com/watch?v=z9sZifkeBUs>), създаден от Илия Димитров по идея на доц. д-р Гергина Кръстева и доц. д-р Димитър Кръстев. В знак на признателност за дългогодишното приятелство членове на

„Музиката на словото“ огласи Ректората

Отзиви за конференцията

Величка Илиева – магистърска програма „Старобългаристика“ (СУ „Св. Климент Охридски“)

Това беше трето мое участие. Въпреки продължителното ми повече от 10 години откъсване от университета за мен беше радост да видя, че любимата ми конференция продължава да създава познанства и приятелства между студенти, докторанти и преподаватели, а не е строго научен форум. И тази година срещнах стари и нови колеги и приятели. Благодаря на организаторите и ще се радвам скоро музиката на словото отново да ни събере!

Николай Генов – докторант по теория на литературата (СУ „Св. Климент Охридски“)

Конференцията в Пловдив е едно от онези събития, които ми помагат да отмервам пълноценно времето; тя се е превърнала в нещо, с което живея, нещо, което очаквам, нещо, към което се стремя. Затова и не исках да я пропускам тази година. За два дни – въпреки спазването на всички противоепидемични мерки – успях да си върна някакво усещане за нормалност; усещане, от което имах нужда. Повярвах отново в смисъла, който, както сигурно всеки може да потвърди, е най-неверният спътник на нашето време. И се запознах с прекрасни колеги. Честно казано, не ми беше достатъчно – всичко мина твърде бързо, твърде приятно. Не исках да си тръгам и това беше най-трудната част от престоя ми. За сметка на това на другия ден се събуди с нов общ чат и планове за бъдещи срещи. Замислих се колко лесно професионалното общуване може да премине в сътрудничество, в обмен на статии, мнения и разкази от „живия живот“. Все пак това невинаги се получава, не навсякъде. Но тук е нещо като правило. Още една причина да обичам конференцията.

Борис Илиев –

докторант по история на славянските литератури (СУ „Св. Климент Охридски“)

Два прекрасни дни на филологическата конференция, която колегите от Пловдивския университет организираха със сърце и душа. Изключително силно впечатлен съм от общностния дух на тези хора, от отношенията между студенти, докторанти и преподаватели, от искреността и обичта, с която подхождат към познанието. Винаги съм мислел, че нашата среда в СУ е единствена по чувството за сплотеност и академизъм, но сега с радост разбирам, че съм грешал. Благодаря ви, колеги, че ни посрещнахте така топло в Пловдив!

Доц. д-р Владимир Миланов (СУ „Св. Климент Охридски“)

Прекрасна конференция – с традиция и с дух, с харизматично присъствие на младите участници и със СВРЪХсериозни заявки за научна работа. Недостижимата организация! И смелост, която е присъща само на ГОЛЕМИТЕ учени, които работят с мащаби! Огромна благодарност към организаторите, които не се изплашиха и ни събраха във време, в което се опитват непрекъснато да ни разделят. И в което пролича кои са истинските конференции, за които всичко започва след СЛОВОТО. Специална благодарност на доц. Красимира Чакърва. За нея, за човешката, за научната и организаторската ѝ същност, каквото и да кажа, няма да бъде достатъчно. Защото е безгранична! Благодаря и на колегите от журито, които направиха конференцията ПРАЗНИК – проф. Диана Иванова, проф. Димитър Попов, проф. Велка Попова, доц. Константин Куцаров, доц. Ваня Зидарова, доц. Красимира Чакърва, доц. Надежда Сталянова! Желая от сърце здраве на всички колеги!

➤ От стр. 8

Лингвистичния клуб също поднесоха подарък на доц. Владимир Янев, като част от него беше персонализиран обрънат сонет, написан от Илия Точев.

Тържественото награждаване на отличилите се докладчици се състоя на 23 октомври 2020 г. В секцията по езикознание за бакалаври със специална награда за дебют бе отличен Иван Стоев („Български език и китайски език“, 2. курс, ПУ „Паисий Хилендарски“), чийто доклад на тема „Към въпроса за фонетичните особености на китайските диалекти“ ще бъде публикуван в третото издание на годишника Verba iuvenium. Двама от магистрантите получиха първа награда – Величка Илиева (СУ „Св. Климент Охридски“, магистърска програма „Старобългаристика“), с доклад на тема „Три оловни амулета от Първото българско царство“, и Юлиан Желязков (ПУ „Паисий Хилендарски“, магистърска програма „Превод и бизнес комуникация“) за изследването си „The Application of Domestication and Foreignization Translation Strategies in Bulgarian-English Translations of Ivan Vazov's Epic of the Forgotten“, проблематизиращо преводите на Вазовата „Епопея на забравените“ на английски език. Втора награда бе присъдена на Олга Сироватко от Мелитополския държавен педагогически университет „Богдан Хмельницки“ в Украйна, а поощрение получи Катерина Дудник от същия университет.

В секцията по литературознание при бакалаврите и при

магистрите първа и втора награда не бяха присъдени. Трета награда получи Ивана Витанова (ПУ „Паисий Хилендарски“, „Българска филология“, 3. курс) за доклада си на тема „Пътят на/към „изгубеното дете“ в повестите „Турски паша“ и „Неда“ на Любен Каравелов“. Поощрителни награди получиха София Николова (ПУ „Паисий Хилендарски“, „Английска филология“, 4. курс) за доклада си на тема „Memory as Responsibility in Samuel Taylor Coleridge's 'The Rime of the Ancient Mariner'“ и Таня Тодорова (ПУ „Паисий Хилендарски“, „Българска филология“, 4. курс) с изследването си „Страхът от съществуването и екзистенциалният избор в романа „Катафалка, два носорога“ от Петър Крумов“.

След награждаването бе представен вторият брой на Годишника на конференцията „Verba iuvenium“ („Словото на младите“), където са публикувани всички отличени доклади от предходното издание на форума. Заключителни и топли думи на благодарност към гостите на конференцията бяха отправени от доц. д-р Красимира Чакърва. Като главен редактор на сборника тя сподели за перипетиите по съставителството му поради извънредната обстановка, като не пропусна да благодари сърдечно на редакционната колегия и поименно на техническите редактори за отговорността и труда им.

Блока подготвиха Диана МЪРКОВА и Ивана ВИТАНОВА (Лингвистичен клуб „Проф. Борис Симеонов“)

Възкресени мигове с Владимир Янев

На 22 октомври в рамките на Двадесет и втората национална научна конференция за студенти и докторанти беше организирана среща с доц. Владимир Янев. В идеята за тази среща обаче беше заложена изненада, която беше известна на малцина. Срещата започна по обичайния начин – гостът бе представен пред аудиторията от доц. Гергина Кръстева, Илия Димитров и докт. Мария Панова. И когато доц. Янев очакваше да му се даде думата, за да омае както обикновено аудиторията, той беше помолен деликатно да седне на първия ред в залата.

Изненадата беше филмът „Възкресени мигове“, който е осъществен от Илия Димитров по идея на доц. Гергина Кръстева и доц. Димитър Кръстев и е посветен на 70-годишнината на доц. Владимир Янев. Филмът е направен при пълна конспирация, а заслуга за може би първата успешна завера в българската история имат и участниците в него – проф. Клео Протохристова, проф. Иван Станков, проф. Никола Балабанов, доц. Атанас Бучков, д-р Младен Влашки, писателите Йордан Велчев, Христо Карастоянов и Тильо Тилев.

„Пловдивски университет“

Доц. Владимир Янев

Срещата ми с доц. Вл. Янев на границата с безграничното

Докт. Мария ПАНОВА

Аз искам да споделя с вас няколко много обичани от мен откъса от книгата на доц. Владимир Янев „На границата с безграничното“:

❖ ❖ ❖

Четенето – какво удивително приключение!

*Женствените форми на думите,
мускулестата им мъжественост –
сливането им в изречения...
И*

*буйният пулс на речта в стихотворния поток,
в бързата река на разказа,
утаяването в спокойното течение на повестта,
вливането в могъщия океан на романа.*

*Четенето, което те упоава,
което те въвежда в един свят –
същия и много по-различен...*

❖ ❖ ❖

*Какво е четенето? Акт на избавление.
Неосъзната съпротива срещу заобикалящото.*

❖ ❖ ❖

*...Не само поетът съхранява детското у себе си.
И читателят трябва да си остане дете.
Смаяно, омаяно, прелистващо страниците дете...*

Тъкмо като такова „смаяно, омаяно, прелистващо страниците дете“ се чувствам при всяка своя среща с доц. Янев. Независимо дали ще слушам лекциите му, дали ще надниквам в писането му, било то критическо, или художествено, дали ще ме води по пловдивските, софийските, търновските или виенските духовни маршрути, дали ще разговаряме за литература – няма как да не бъда в позицията на удивен читател пред него. Всеки вид общуване е приключение, пътешествие през неговия поглед към безпределното. Всеки прочит, разбира се, е строго индивидуален, той самият предполага и умножава многообразните човешки емоции. Същността му е литературна, защото живее с литературата и за литературата.

Книгата „На границата с безграничното“ получих от доц. Янев като подарък в деня, в който станах докторант. Това беше и денят, в който той започна да ме нарича Мари. Заглавието на книгата и

От ляво надясно: доц. Гергина Кръстева, Илия Димитров и докт. Мария Панова

обръщението не са без връзка и тъй като съм от калпавите чираци, предпочитам да цитирам своя учител: „Нямайте милост към мен. Но прочетете Аполинер“. Аз ще добавя – прочетете и Владимир Янев! А рецептата за писането от тогава до сега е една – ежедневно прочитайш двеста страници и чак след това пишеш две.

За доц. Янев писането е доказателство за съществуването, за собствените си книги казва, че са родени от уважение към умножителите на духовното. Неговата писателска и критическа природа е интересна, понякога причудлива, самонаказваща се, приела с отворени обятия и „без самооблъщение“, както той заявява, мъчителната страст по единствения възможен

властник – творческият гений, едновременно предупреждаваща и окуражаваща всеки, пожелал подобно съществуване, с изключителна иронична и самоиронична нагласа, но преди всичко – единствена и завладяваща, „зависима от поезията“ и водеща към това пристрастяване своите читатели и слушатели. Във фрагментарните разказвания от книгата „Между 12 и 12“ се разкрива, че създаването на светове също като четенето извиква детското и мисълта в името на другия:

Писането не е лудост, а лудория.

*Нещо детско, ама толкова детско,
че още помни предишния си живот.*

А може би играе бъдещи животи?

Лудува, излудува ги, преди да са се случили...

И още:

*да пишеш, значи да чувстваш чрез себе си,
а да мислиш заради другите.*

Благодаря Ви, доц. Янев! Знайте, че чувството никога не ще се изчерпа!

Доц. Гергина Кръстева подарява на доц. Владимир Янев папионка. Защо? Това е нашата загадка към читателите – ще я разберете, ако гледате филма (www.youtube.com/watch?v=z9sZifkeBUs)

Представен бе юбилейният сборник, посветен на 60-годишнината на проф. д-р Запрян Козлуджов

В зала „Компас“ на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ на 7.10.2020 г. бе представен юбилейният сборник „Битието на словото“, посветен на 60-годишнината на проф. д-р Запрян Козлуджов. Присъстваха част от авторите в сборника, колеги и приятели на проф. Козлуджов, а водеща беше проф. д-р Любка Липчева-Пранджева – ръководител на Катедрата по българска литература и теория на литературата, която анализира накратко съдържанието на сборника. Тя акцентира върху обвързаността на отделните текстове с научните търсения на проф. Козлуджов, при което се е получил един метатекст, представящ различни гледни точки към литературни, философски и естетически проблеми. В такава връзка бяха и изказванията на някои от участниците в сборника: проф. д.ф.н. Георги Каприев, доц. д-р Дарин Тенев, доц. д-р Димитър Кръстев.

Проф. д-р Запрян Козлуджов

Поздравления за редакционния екип: проф. д-р Любка Липчева-Пранджева, доц. д-р Димитър Кръстев, гл. ас. д-р Ана Маринова и гл. ас. д-р Ваня Георгиева, че в сборника доминира не коли-

Юбилейен сборник, посветен на 60-годишнината на проф. д-р Запрян Козлуджов

чество, а качеството. В това ще се увери всеки, който погледне дори само заглавията на текстовете и авторите: Галин Тиханов, Клео Протохристова, Атанас Бучков, Дарин Тенев, Албена Хранова, Николай Нейчев, Антоанета Дончева и Георги Каприев, Валери Стефанов, Жоржета Чолакова, Благовест Златанов, Елка Трайкова, Живко Иванов, Цветан Ракъовски, Милена Кирова, Любка Липчева-Пранджева, Добрин Добрев, Иван Станков, Амелия Личева, Ана Маринова, Ваня Георгиева, Владимир Янев.

Трябва да отбележим и факта, че „Битието на словото“ е оформено прекрасно като полиграфия – предпечатната подготовка е направена в издателството на Пловдивския университет, а отпечатването – в издателство „Захарий Стоянов“.

Предлагаме уводния текст на доц. Димитър Кръстев, който представя идеята за това издание и важни моменти от научната и административната дейност на проф. Запрян Козлуджов, на когото пожелаваме много здраве, щастие и успехи.

„Пловдивски университет“

Уводни думи към сборника „Битието на Словото“

Настоящият сборник се издава по инициатива на катедра „Българска литература и теория на литературата“ към Филологическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ и включва текстове на преподаватели и учени от различни български и чуждестранни академични институции – Queen Mary University of London, Хайделбергския университет, Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, Софийския университет „Св. Климент Охридски“, Института за литература към БАН, Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“, Югозападния университет „Неофит Рилски“, Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“. Изданието е подготвено по случай шейсетгодишнината на проф. д-р Запрян Козлуджов, който вече над тридесет години неизменно и всеотдайно посвещава на Пловдивския университет своята преподавателска, научна и административна дейност.

Запрян Козлуджов е роден през 1959 година. Завършва с отличие специалността „Българска филология“ в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ през 1985 година. От 1985 до 1987 година е редовен аспирант и хоноруван преподавател по теория на литературата в Софийския университет. През 1988 година започва работа като редовен асистент в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. През 1997 година Запрян Козлуджов защитава докторска дисертация на тема „Сказовият тип повествование в българската проза“ и Специализираният научен съвет по литературознание при ВАК му присъжда научната степен *доктор* по теория и история на литературата. Избран е за доцент през 2000 година, а за професор – през 2012 година. Като преподавател в ПУ „Паисий Хилендарски“, във филиала „Любен Каравелов“ – гр. Кърджали, на Пловдивския университет и в Бургаския свободен университет е водил лекционни курсове по различни задължителни и избираеми дисциплини – увод в литературознанието, литературна теория, наратология, историческа поетика, естетика, интерпретативни подходи в съвременното литературознание, история на литературната критика и др. Има над сто публикации в специализирани филологически издания у нас и в чужбина, автор е на пет книги, участвал е в множество значими научни форуми и международни конференции в Санкт Петербург, Познан, Лондон, Прага и други европейски университетски центрове. Освен с научната и преподавателската си дейност Запрян Козлуджов присъства в съзнанието на академичната общност и като един от най-заслужилите и отговорни университетски ръководители. Почти двадесет години той е част от ректорското ръководство, първо като заместник-ректор (2000 – 2010), а след това и като ректор (2011 – 2019) на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

Неизброими са заслугите му за превръщането на университета в значим и авторитетен академичен и интелектуален център. През 2016 година като високо признание за своята дейност той получава от сдружение „Мемориал на духовността“ почетното звание „следовник на народните будители“.

Сред своите колеги хуманитаристи професор Козлуджов е познат като ерудиран литературовед с ясно очертан теоретичен профил, който първоначално се формира в сферата на наратологията и руската теория от първата половина на XX век (ОПОЯЗ, М. М. Бахтин), за да се изгради впоследствие чрез последователно отстоявана литературоведска методология, следваща високите класически образци на херменевтичната теоретична и философска парадигма на XX век – Мартин Хайдегер, Ханс-Георг Гадамер, Михаил Михайлович Бахтин, Пол Рикьор, Ханс-Роберт Яус, Волфганг Изер. В основата на изследователската нагласа на Запрян Козлуджов стои достатъчно ясно декларираната от него убежденост, че „спецификата на литературоведското изследване се обуславя от онези страни на духовността и културата, чрез които се постига ценностно-смысловото усвояване на битието“. Със своите изследвания той цели да разбули езиково нязованото, за да постигне „езиково неназваността – актуалността на словото, единство на етическите и естетическите ценности, които творбите носят в себе си“. Човешкото битие в литературата е винаги ценностно осмислено битие, затова категориите „смисъл“ и „ценност“ са основни и за литературоведската интерпретация, която се стреми да разбере и разтълкува сметата в творбата човешка битийност. Така *смисъл* и *ценност*, *етическо* и *естетическо*, *интерпретация* и *идентичност* се вплитат в онази диалектика на литературното и човешкото съществуване, която изгражда по хайдегериански мисленото *битие-в-словото*. По повод на големия български разказвач Васил Попов Запрян Козлуджов обобщено отбелязва: „Художественият рефлекс върху словото постепенно и последователно води до внушението, че само пребивавайки в света на словото и отговорно обитавайки го, човек получава единствената възможност да прозре собственото си място в извечния битиен кръговрат. Само в словото и чрез словото той може да победи смъртта и да съхрани паметта си за онова същностно, което свързва хората и запазва тяхната идентичност“. Затова и текстовете в това издание, посветено на Запрян Козлуджов, са обединени в усилията си да осмислят и оценяват многообразните измерения на словесното битие в света.

Честита 60-годишнина!

Здраве и дълголетие, професор Козлуджов!

Доц. д-р Димитър КРЪСТЕВ

ПРОФ. Д-Р РАДОСЛАВ РАДЕВ

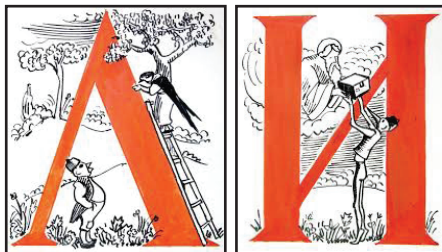
Везбата като

В българската култура функционални са две писмени системи – глаголица и кирилица. И макар да се разчита на геометрични знаци и във везбата, тя не се възприема като азбука, а реално тя е третата писмена система, която се основава на знаковостта на цветовете. За разлика от другите две, които се постигат чрез графичните стойности на буквите, ползващи кръга, триъгълника, кръста, без да са семантично натоварени вътрешните пространства на тези графики, дори когато са отчетливи като при буквите „О“, „Д“, „П“, „А“ и др., то при везбената азбука целта и смисълът се извеждат именно от вътрешните пространства, които се натоварват със значение чрез цветовете. Ето защо везбата употребява онези геометрични фигури, които имат вътрешен обем, и най-вече ромба, който е и женски символ, както и кръга, триъгълника, розетката. Когато художниците правят илюстрации чрез буквите, те постъпват именно така – насищат със сюжет и смисъл вътрешното пространство на буквите. И това е още от Средновековието с украсата на книги. Запълването на вътрешното пространство на буквата В (от илюстрацията) с образи и орнаменти е сходно с това на буквата Г, независимо че нейното вътрешно пространство е отворено и има само едно покривче отгоре.

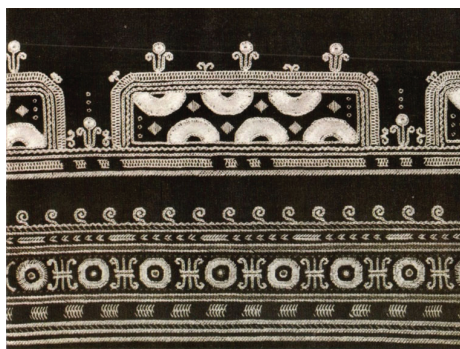
Везбата използва същия принцип – насища вътрешното пространство, поради което начинът за четене не е, като се следи съотнасянето на буквите, образувачи дума, а като гледаният се концентрира в цветовете и линиите на вътрешното пространство до момента, в който стигне до точката. Ето защо според Бойка Асиова ритъмът започва от точката, за да затвори черното и да го загърли с цветност, както е при цветята. И тъй като везбата има предпазваща функция, оказва се, че тя е израз на една оптимистична жизнена позиция. Черното се загърля в цветност. В някои региони обаче, Югозападна България и Плевенско, черното е в по-голям обем и фон, но то е съотносимо към червеното. Геометричният знак вече не е значим в своята графичност, а според това какво вътрешно пространство загърля – то е това, което трябва да

се изпълни със смисъл. Така постъпват и българските художници, когато илюстрират. Най-последователен в това отношение е Илия Бешков.

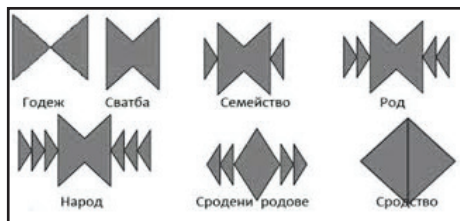

За един определен период четенето чрез кирилица и чрез везбено писмо се изравняват – особено с утвърждаването на християнската религия и четенето на Библията и възприемането на иконите и храмовата стенопис чрез съзерцание. През 19. век обаче съзерцанието остава като същност само при четенето на везбеното писмо. Везбарките използват букви от глаголицата и кирилицата (за илюстрация поместваме една от албума на Росица Чуканова (Българска народна шевица. Пловдив, 2017), но те не образуват думи чрез изписването на отделни букви, а от една буква правят ритъм, така че тя не се изписва, а се вписва в общия цветен контекст.

В този смисъл тя е в спектър и в това се изразява и везбеното писмо, че е спектрално, т.е. то е динамика на цветовете. Не се обяснява, а чрез окото се пречупва в съзнанието.

В по-голяма степен обаче се активира ритмиката на ромба. Чрез него се прави разказ – всяко насищане с линии и цвят на вътрешното му пространство и подреждането им едно след друго прави сюжет. Това особено е характерно за чипровските и котленските килими. Например:

Удивително е колко много линии и цветове могат да се вкарат във вътрешното пространство на ромба.

В тази шевица от книгата на Росица Чуканова (Българска народна шевица. Пловдив, 2017) ромбовете са пълни с динамика и отражения, поради което изискват висока концентрация и същевременно внезапност при гледането – всичко влиза в мига на възприемането, а не в неговата последователност. Интересното е, че в теста за интелигентност на Алфред Бине ромбът характеризира интелектуалното развитие на шестгодишните. Напълно обяснимо, тъй като при децата няма преди или след – моментът храни душите и ума им. Ето защо, когато българският художник Васил Симитчиев търси свобода в изкуството, той следва детското възприятие, защото при него няма причина и следствие. Той остъклява едно пристанище в Швеция, носи в раницата си вода от Балтийско море, за да направи морето свое, глади с ютия националното знаме, отвива и завива електрически крушки, за да види колко време ще остане светлината в тях. И всичко това е една игра, отваряща голямото детско може, което възрастният не иска да го може, защото му се вижда безсмислено. При везбата няма такива граници, защото не се различава голямо и малко, и това е същинската философия, изразена чрез нея, а и нейната хармония. Тя има ритъм, а в този ритъм всяко е със своята значимост и ценност. Ето защо неща, сведени дори до точки, кръгчета, се наричат мушкенките – дете се мушкат навсякъде, търкуланки, междулки. Не е знаково отграничаването, а взаимодействието. И това е особено видимо при везбите от Плевенско, открити в албума на Елена Тодорова „Български народни шевици“, част 1 (Пловдив, 2015), в които цветовете не са толкова ярки.

третата българска азбука

В носията шахматно наредени ромбички и квадратни мотиви в квадратна рамка се нарича капане. Оттам ризата се казва капанка (капка, в речника си Найден Геров отбелязва и думата „капавица“) и населението – капанци. Не съм сигурен за връзката със значението на капан (според едно от преданията името е свързано именно с капан), но който погледне към тази пазва на жената, напълно вероятно е да остане за цял живот неин пленник. Не е случайно, че в украсата на ръкавите се извезват везбички, наречени змейови главички – изобщо по ръкавите са най-активните и действени мотиви, та жената пленява дори без да си мръдне ръцете, а ако ги мръдне, мъжът ще се търкуле към нея, та пази боже после какво може. За възполницата, която е взео на предницата под кръста, Бойка Асиова в книгата „Запеските. Дух и материя“ (Пловдив, Жанет 45, 2015) отбелязва: „Възполницата е като къпинов ластар. Увива се около шията на мерака и го притегля под завивката“.

На българина окоето е силно и то е неговата радост, но и негово оръжие. Това са разбрали и враговете му и са предприели мерки за предпазване. Мери Монтегу пише за начина, по който турците се предпазват от християните: „Турците си въобразяват, че погледът на християните носи нещастие на нови постройки и за да отклонят „лошите очи“, както те казват, закачат над сводовете или къщите топки или нещо фантастично, което да привлича погледа на минаващите с цел да не задържат твърде дълго очите си върху сградата. А децата, особено децата на султана, стражите крият от погледите на християни – мъже или жени“ („Балканите през погледа на две английски пътешественици от 18. век“. С., 1979. Изд. на ОФ, с. 90). Вярва се, че силата на погледа се усилва, когато детето влезе в полова зрялост. За момата казват: с поглед круши брули. Навремето, когато са питали някой как е, той отвръщал „Шарено“, защото в шареното е животът. Васил Стоилов, когато рисува своите картини, свързани с мадоната, си прави план и описва коя възрастова група в какъв цвят да е. За бабите е записал – всички цветове. И везбеното писмо представя възрастния човек като цветен, защото той е преминал голяма част от живота си, видял е и добро, и зло. Има везба, която се нарича „Старец баба гони“ (Коев, Иван. Българска везбена орнаментика. Пловдив, 2017. Изд. Георги Марков) – изключително пъстра, а стилизираните форми са овални, на които във везбата им казват търкуланковци. Дядото и бабата са такива – търкулнали са се през живота, та вече могат да се гонят, като стоят на едно място, защото шареното е в тях.

Българинът е грамотен, преди да се научи да чете и пише на кирилицата, защото

Проф. д-р Радослав Радев е преподавател по методика на литературното обучение във ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“. Изследователската му проблематика е свързана с технологиите на методите, с преподаване в средното училище на българска възрожденска литература, творчеството на Иван Вазов и Алеко Константинов, развива теоретически и практически постановките за писмената и устната реч, разработва принципи за използването на коментара в литературното обучение и издава учебници. В областта на литературознанието и културознанието е осъществил цялостен труд за българската еротика, както и за българския смях и смехотворец, за знаковостта на мъжкото облекло. Преподава литература и изобразително изкуство, антропология и семиотика на изкуството и има редица изследвания, посветени на синтеза между литературата и изобразителното изкуство.

то преди това е усвоил азбуката на цветовете. Не е случайно, че Любен Каравелов много често пише за моминската градинка, както и Петко Славейков в поемата „Изворът на белоногата“. Според тях това е българският парад, който формира определена чувствителност и нравственост. Затова цветовете са азбуката на добротата. Сборникът „Под манастирската лоза“ на Елин Пелин би следвало да се чете чрез тях. Има дори такава магия за добрина, която се отваря и затваря чрез цветовете. Тази магия е, все едно четеш българската везба.

Хубава добрано,
най-хубава от сички.

От добра майка, от добър баща,
от добри сестри, от добри братя!

Ако е бела, по бело цвете,
ако е синя, по синьо цвете,
ако е жолта, по жолто цвете;
ако е червена, по червено цвете;
та да улюкне като лъко перо,
да се учисти като чисто сребро,
да се утроси като рожен клас,
та да стане като мажко детенце
на майчина биска;
като младо егне на летно сонце.

Българска народна поезия.

Т. 7. С., 1983, с. 442

Ние не се замисляме откъде е дошъл изразът „Влюбил се от пръв поглед“. Ами как няма да стане така, като момата е в цялата си украса, толкова богата, че очите викат и другите сетива. Има такава везба, която се нарича „Петте трепки“, поместена в книгата на Бойка Асиова „Запеските. Дух и материя“ (Пловдив, Жанет 45, 2015). Момъкът поглежда момата и петте му сетива са в луд възторг. Малко творци могат да предизвикат подобно въздействие. Не е случайно, че очите са често срещан мотив във везбата, наричат ги Четирите очи, Пастрица с четири очи, С пет очи, Гъши очета, Очетата, На очи.

От идеята за добротата може да се изведе и най-важното послание на везбеното писмо. Всяко нещо – предмет, явление,

човек, може да бъде преобразено в цвете. Прагматичният план на изразяване става естетически. Битът се стилизира, за да се претвори така, както твори природата – чрез магията на цветните полета. Ковашките клещи (големи, малки, налбантски), кошници, овчарски ножици за стригане на овце, волски подкови, чекрък (рудине), глинени съдове, сърпове за жътва и т.н. – всичко това цъфти за друг живот и за друга чувствителност. В носите от Софийско шопкинята дори е стилизираща въшка. Битката с въшката е била епична, но само геният на шопкинята е решил въпроса – когато бълхата стигне до полите и се срещне със себеподобната си, тя отскача ужасена от себе си и отхвърква кой я знай къде. С тази предпазна функция Бойка Асиова обяснява и името на шевицата в Разложко – „запески“ извежда от пес (куче), което пази полите на жените. „Запески“ е името на везмото по ризата на разложкия женския костюм. Това е общото название на стилизираните предмети, извисени до образа на цвете. Всяка запеска задължително се състои от коренче, листа и цвете. Коренчето е в масленозелено. Цветето е с червен контур и черен пълнеж, листата са със зелен контур и разноцветен пълнеж. Запеските винаги вървят в чифт, като на втората запеска цветът на контура на цветето е обратен на първата. Основните цветове са червено и черно. Авторката отбелязва, че в мисленето на жените везбичките са живи същества. „Когато запеските са с гръб една към друга, „се сърдят“, а поставени с лице една срещу друга, „се ритат“. Могат и да се „гонят“.

Така погледнато, везбеното писмо е писмото на оптимизма, на доброто настроение, на чистото нравствено начало, то преобръща прагматизма на живота и подобно на слънцето, което дава живот чрез светлината и топлината, дава и надежда. Ако България има загуби и беди в политическия и социалния живот, то във везбата жената подрежда нейното бъдеще, защото черното остава само точка, загърлена от цвят.

Да е честит 500-ният брой на вестник „Пловдивски университет“

Доц. д-р Юлия НИКОЛОВА

Журналистическите издания имат своя многовековна история. Още в Античността и Средновековието се пробужда интересът към актуалната ежедневна словесна информация, за да се наложи тя окончателно в Европа през XVI – XVII в. У нас периодичното печатно и ръкописно слово се заражда към средата на XIX век. Книжовникът Иван Богоров му дава находчиво името „вестник“, за да пребъде с него и до днес. Още тогава в сърцето на всеки щогоде образован българин ще легне меракът да бъде вестникарин. В Липиска, в Цариград, в Букурещ, в Браила и т.н., най-често във от съвременните ни географски очертания ще започват да се списват вестници и вестни всякакви. Но скоро мнозина ще разберат, че „журналистиката е тежка и неблагодарна длъжност“ (Любен Каравелов), че е по-добре човек да отваря „ахчийници и да вари шкембе-чорбасъ“ (Христо Ботев), отколкото да издава вестник. По редица причини – идеологически, материални или здравословни, се нарушава първото предимство – вестникът да е периодически и често „излиза, кога намери врата отворена“ (Петко Р. Славейков). Понякога променя първоначалния си замисъл, редакторите, името си, мястото на издаване и т.н. От друга страна, макар и сравнително затворено в общността си, българското сладкодумство и съседско слухословие изпреварват печатните вест и те губят смисъла си на първостепенни. Затова Раковски шеговито ще нарече едно крайдунавско градче „вестник старопланински“, защото в него винаги подробно и предварително се знае какво става из цялата българска територия северно от Стара планина.

Вестник „Пловдивски университет“ не е заболявал от нито една от тези възрожденски „болести“. Но в замяна на това по своите идеали и чисти помисли напомня духа, позитивността и безкористността на възрожденското време. А виновници за това са неговите доброволни сътрудници и преди всичко – главният му редактор. Началото бе дадено от покойния Георги Райчевски, за да продължи в последните десетилетия с неуморния труд на Тильо Тилев, който не позволи вестникът да се превърне в дребнаво, тематично ограничено местно жълто издание. Взискателността му към словото не допусна смешните журналистически арогантно двусмислени заглавия и текстове да го завладеят.

Честването на конкретен брой (500) от излизането му неволно събужда интереса към сакралната същност на числото. Тъй като 5 се тълкува като знак на човека и неговата същност, може би затова 500 носи в себе си много и противоречиви смисли. Знам, че матема-

Доц. д-р Юлия Николова е дългогодишен преподавател в Пловдивския университет по история на българската възрожденска литература и български фолклор с културна антропология. Чела е лекции в Софийския университет „Св. Климент Охридски“, Бургаския свободен университет, Академията за музикално, танцово и изобразително изкуство – Пловдив, и др. Водила е часове в магистърски курсове по литературна антропология в Пловдивския и Софийския университет. Носител е на наградата „Пигмалион“ за принос във филологията (2007 г.). Почетен гражданин на Свищов (2006 г.).

Автор е на книгите „Сава Радулов“, „Възрожденски уроци“ (преиздавана три пъти), „Записки по българска възрожденска литература“, „Достойно естъ. Свищов през деветнадесетия век и първото десетилетие на XX век“ (три издания). Съставител и съавтор е на редица книги: „Васил Манчев. Спомени“, „Литература и Възраждане“, „Творчеството на Христо Ботев – теоретически аспекти“, „Пловдив в техните спомени“, „Свищовски опълченци“, „Свищовските духови оркестри“.

тиците ще оспорят мистиците, философите и филолозите с опита да доизмислят истории към точността на числата. Но още при появата си буквите се свързват с определена числена стойност. Годините, точността на летописите се отбелязват чрез буквите, т.е. със словото. За „500“ съответният буквен знак в кирилицата е „Ф“ (от гр.Φ,φ) като филология, философия, физика, факултети, филиали. А вестник „Пловдивски университет“ е вестник на всички факултети и на университетските филиали. В него се оглежда дейността на целия университет: от словото на ректора до дописката на студента, от изявения поетически изказ до забавните математически задачи, от конкретната педагогическа практика до научните изобретения, от високите съвременни международни иновационни проекти до миналото на Пловдив и историята на университета. Вестникът е и прощъпалник за много съвременни наши журналисти, поети, писатели и общественици. Неговото книжно тяло и онлайн изданието му достигат до всички кътчета на страната ни и отвъд нея. Самата аз, отдалечена вече 5 години от университета, продължавам да се вслушвам в забързания му ритъм чрез вестника.

Да е честит юбилей му и да пребъде делото му!

За много години и честит юбилей на прекрасния вестник „Пловдивски университет“!

Йорданка МАРГАРИТОВА

Аз имах удоволствието да бъда част от екипа на този вестник преди повече от 20 години. Оттогава изтече много време, много вода, много живот. Много неща се промениха и се случиха още повече.

С всяка година вестникът става все по-интересен, публикациите са стойностни, важни и значими. Докато бях студентка по българска филология в университета и след това – журналист и редактор във вестника,

не съм преставала да се възхищавам на блестящите умове на преподавателите в Пловдив-

Йорданка Маргаритова е завършила специалността „Българска филология“ в Пловдивския университет през 1995 година, има допълнителна квалификация по психология и масажна терапия. Била е журналист и редактор във вестник „Пловдивски университет“. Пише стихове, разкази, има издадена книга. От 2006 година живее в Кипър.

ския университет, на таланта и професионализма на главния редактор Тильо Тилев. Всички

тези хора са невероятен пример за творци и учени.

Студентската среда, колегите ми в университета, литературният клуб към вестника и работата ми в него бяха огромно вдъхновение за мен. Благодарение на тях аз прописах. Първите ми стихове и разкази бяха публикувани на страниците на този вестник. Първите ми участия в литературни конкурси и награди бяха свързани с него. Именно благодарение на опита и рабо-

На стр. 15 ➡

Университетският вестник – първият знак за пътя ми

Екатерина КОСТОВА

Имам един натрапващ се съм понякога – че закъснявам за изпит в университета. Тревогата изчезва чак с първата чаша кафе на събуждане. Още търся отговори на въпроса защо този съм продължава да ме преследва десетилетия след дипломирането ми.

Учех българска филология в онези години, когато само поетите носеха бради, студентите ходеха на бригади, семестрите се заверяваха единствено ако си бил редовен на лекции и упражнения, изпитите се взимаха след четене, страстта към писането се дисциплинираше със срокове в студентския вестник, а редовното присъствие в „Бъчвите“ отваряше прозореца на онова знание за света, което за едно току-що завършило гимназия момиче като мен познаваше само от литературата. Беше краят на 80-те. Вятърът на промяната не беше само песен. Пред широко отворените ни очи Светлозар Игов – тогава още доцент – смесваше като в истински роман лекциите си по славянски литератури и разказите за срещите си с „грозните патета“ на българската поезия, проза и есеистика, които някои от нас мечтаеха поне да видят на живо. Литературоведът Огнян Сапарев, чийто размах на мисълта непрекъснато ни провокираше, на изпита ми даде да анализирам първата стихосбирка на все още студента Александър Секулов. Сладкостта, сякаш сам излязъл от приказка Владимир Янев като истински маг за миг ни прена-

Екатерина Костова завършва българска филология в ПУ „Паисий Хилендарски“ през 1992 г. Оттогава до днес с малки прекъсвания, в които се занимава с PR, а по време на престоя си в Испания (ноември 2016 – август 2018 г.) – с учителство в неделно българско училище, работи като журналист в БНТ – Пловдив, и за bTV, PE-TV, Нова тв, Дарик радио, Би Ай телевизия. Сега е в БНР – радио „Пловдив“. Има 4 книги – дебютният миниатюрен роман „Платното на Пенелопа“ излиза през 1994-та. 20 години по-късно се връща към литературата с втората си прозаична книга „Писма под възглавницата“. Следва третият ѝ роман – „Свети Никола от залива на подковата“, и поетичната книга „Думите ме носят“. През 2019 г. „Платното на Пенелопа“ е преиздадена с кратка бележка в предговор от проф. Светлозар Игов. В блога си www.f2ftv.net реализира лични инициативи за представяне на книги и автори. Член е на Дружеството на пловдивските писатели и Movimiento Poetas del Mundo. Печелила е литературни конкурси за проза, поезия и за журналистика.

сяше от света на детската литература в този на пловдивските поети и писатели! Изисканата и възискателна Клео Протохристова превръщаше часовете си по антична и западноевропейска литература в празник на новите знания и артистичния дух! А асистентът ѝ тогава Младен Влашки, който съвсем небрежно, но символно – като в пиесите на Ателието му за студентски театър „Проблем 13“ – успяваше да отрехне пред нас желязната завеса на смисъла от свободното придвижване от двете страни на Берлинската стена само със сравнения като това, което още помня: „и ние така: кеф ти – Хасково, кеф ти – Харманли“.

За тези, които търсехме подалечни хоризонти, кой да е ВЕФ, настроен на вълните на „Свободна Европа“, макар и тайно, ни пренасяше без виза и самолетен билет там, където процесите в Източния блок се анализираха

без цензура. Чутото често се преизказваше в „Бъчвите“, където джазът звучеше от масата, на която седеше Кольо Карамфилов, а стиховете на Фурнаджиев, Вутински, Иван Динков, Борис Христов и Коста Павлов се пренасяха от шумната литературна агитка по правата Главна улица и стръмната „Лейди Странфорд“.

Да пишеш поезия, за мен в онези години означаваше да искаш да седнеш на една маса с вечността. Нямах подобна смелост. Когато във втори курс спечелих студентския литературен конкурс с разказа си „Хвърчило“, мисля, че освен името ми като победител вестникът на Пловдивския университет публикува и него. Така прекрочих прага на редакцията за първи път. Главният му редактор тогава беше Емил Стоянов, а първата в живота ми репортерска тема – историята за сградата на Ректората, изпълнена с пребогатото си

духовно наследство от колежа „Свети Августин“, познат още като Френски мъжки колеж, за чиято собственост по това време се водеше спор с Униатската църква. Не знам как бих оценила този репортаж днес, след 30-ина години журналистическа практика. Признавам, че сега съм провокирана да се зароя в архива на вестника, ако се пази, и да го открия. Нямам идея в кой брой бе отпечатан. Нито на колко години тогава е бил вестникът. Но съзнавам, че той не просто е бил първият, в чийто журналистически материал се отбелязва мое литературно постижение, а и първото поле за личната ми първа среща с журналистиката. И със сигурност знак, че ще продължа с тях по пътя си, разказвайки истории във вестници, телевизии, сайтове, радиа и книги с проза и поезия до днес – вече с 3 романа и една стихосбирка и професионално всекидневие в радио „Пловдив“. По него, щом чуех сигнала на „България – дела и документи“ в онези мой живот на порастване през миналия век, знаех, че е време за тръгване: първо към училище, после – към университета. За да не закъснея. И да, един от отговорите на въпроса защо сънят ми, че закъснявам за изпит, все още ме преследва, е – за да ме държи будна за житейските изпити.

Честит юбилеен брой 500 на вестник „Пловдивски университет“! На тези, които добавят съдържание, и на всички, които го четат, пожелавам: бъдете здрави и будни за своите университети!

➤ От стр. 14

тата ми в този вестник последваха публикации и в други вестници и списания, две национални награди за литература, издадена книга.

Спомням си, че най-четената ми журналистическа статия беше посветена на надписите по студентските банки в аудиториите. Мале, какви шедьоври раждат студентските мозъци... Голям смях!

Оттогава изтече много време, много вода, много живот.

Бюджетът на вестника беше скромнен и в един момент се оказа, че не може да поддържа двама щатни работници, така че любезно бях отстранена от

За много години...

работа. След практиката ми като преподавателка по български език и литература в училищата в пети курс си обещах, че никога, ама никога няма да стана учител. С цялото ми уважение към тази трудна и велика професия просто се оказа, че това не е за мен. Преквалифицирах се и заминах за чужбина. Вече 14 години живея в Кипър и много обичам работата си тук. Работя с удоволствие като главен терапевт и спа треньор в 5-звезден хотел. Дневните ми приходи са повече от месечната ми заплата по онова време във вестничето.

Това ми дава възможност да се занимавам с любими неща, да уча (да, аз цял живот нещо уча, например сега изучавам системата *Хюман дизайн*), да пътувам на интересни места по света (Индия, Шри Ланка, Китай, Тибет, Тайланд, Япония, Нова Зеландия, Израел и много други).

Но... почти престанах да пиша. Даже когато Тильо ме помоли да напиша нещо по случай юбилея на вестника, в главата ми се появи бяло петно. За доста хора около мен четенето на книги е екзотичен,

странен и излишен навик. И все пак през годините в мен изкристализира идеята за книгата „Евангелие на идиота“ (The Idiot's Gospel), която неотдавна бе публикувана в Америка. И за това дължа огромна благодарност на образованието ми в университета и на работата ми във вестник „Пловдивски университет“.

Бих искала да изразя благодарността си не само на думи, а като предоставя сумата от 300 евро за награден фонд на следващия литературен конкурс, организиран от вестника.

И още веднъж: за много години, здраве, успех, пари и вдъхновение!

Любимият вестник на 500

Крум КРУМОВ

Помня касичката и черно-белия вестник, небрежно сложен до нея, малкото катинарче. Доверие и честност, по подразбиране. Сигурен съм, че ако някой е взел вестник, без да остави символичните стотинки, е било само веднъж. Преди да оцени съдържанието му по достойнство. Ще ми се да вярвам, че повечето са надплащали в пъти. Защото вестник „Пловдивски университет“ освен всичко друго значи принадлежност.

Днес коридорът на университета е ремонтиран, а вестникът – цветен и дори виртуален, университетът – всъщност и той. Но духът е същият. Тук все още се влиза като в храм. С тази разлика, че на входа на Божия храм има светена вода, а тук – стойка с вестник. Обичам да влизам в него.

Статията

Вече не помня случая, годината трябва да е била 2003-та, когато Ирка от горния курс предложи да отразим заедно някакво полско събитие, което се провеждаше в полонистичния кабинет на родния университет. Присъствахме, направихме записки и дебютирахме. Хареса ми и продължих. Освен това се чувствах като абсолютен богаташ на духа, получавайки скромния хононар, който няколко мига по-късно щедро прахосвах за книги.

Заяшката дупка на бараките

Беше друг свят. Извън възискателния – на полските лектори кореняци; вдъхновяващия – на (светла му памет!) най-великия професор в Галактиката – проф. д.ф.н. Иван Куцаров; извън дълбокия – на д-р Гергина Кръстева и нейните упражнения по съвременна българска, или усмихнатия и разкодиращ родната реч – на доц. д-р Красимира Чакърва.

Помня всяка стъпка от петдесетината метра между вратата на южния двор и старите бараки. Помня, защото с всяка следваща сякаш се отлепах от земята. Отивах при Тильо с поредната идея за статия. Държах да ги обсъждаме на живо.

Минавах по тясното коридорче, заставах пред старомодната охрана на вратата без надпис „Редакция“ и винаги се усмихвах, преди да почукам. Знаех какво следва. Бих се връщал стотици пъти само за да го чувам отново. Енергичното и приветливо „Даа“ с плътния топъл глас на Тильо. Седнал на обичайния си стол, вечно нещо пишеш – човекът, роден за комплекта усмивка с брадичка и за главен редактор на вестник „Пловдивски университет“.

Слагаше ме да седна в дълбокия фотьойл, толкова уютен, колкото всичко в тази стайка. От рафтовете ни гледаха гръбчетата на Есенин, Ахматова и безброй малки български поезии, сгъсени в библиотеката на Тильо. След това обсъждахме статията, аз целият подскачах от вълнение, а той обикновено казваше благо: „Добре, напиши“. И пишех. Понякога прекалявах, но той изглаждаше ръбовете и материалите вървяха. Спомням си особения случай със статията за старите университетски тоалетни. Кръвта ми кипеше, а някъде по същото време д-р Младен Влашки рекламираше гневливостта на гръцките герои. Значи, зелена светлина. Пишех в големи тетрадки от груба хартия, после давах йероглифите си на единствената колежка, която имаше компютър и можеше да ме разчете. Тя набираще текста, качваше го на дискета, а аз гордо я носех при Тильо. Така работеше в началото поточната линия на моите статии. Помня как единствено тогава Тильо направи една многозначителна пауза между усмивката и „малко си остър“, но *По тоалетните (ли) ще ни познаят* излезе и разбуни някакви духове. В следващия брой помощник-ректорът излезе с отговор и становище, а скоро след това „долу“ сложиха плочки и сапун. Едва по-късно осъзнах какъв е бил рискът за Човека от редакцията.

Крум Ангелов Крумов, роден през 1981 г. в Тополовград, преводач, пътешественик, автор на свободна практика.

Завършил Спортното училище в Хасково с профил „Футбол“, славянска филология с полски език в ПУ „Паисий Хилендарски“ и туризъм в Лодзкия университет в гр. Лодз, Полша, където живее от 13 години.

Заклет преводач към Минист

терството на правосъдието на Република Полша.

Бивш кореспондент на БНР, програма „Артефир“ за Полша. Инициатор на първия български фестивал в град Лодз, Полша, „Дни на България в Лодз“.

Автор на книгата „Около Исландия за 14“, издателство „Вакон“, София, 2020.

Любител на индивидуалните спортове на дълги разстояния, бягане, колоездене, триатлон, 4 x Ironman 70.3 и Ironman finisher.

Последен проект: благотворително пътуване с колело от Созопол до Сантяго де Компостела по европейските пътища „Камино де Сантяго“ – 4500 км за 30 дни, септември 2019 година.

Днес вече не се заблуждавам, че статията ми е провокирала ремонта на университетските тоалетни, но с приятеля ми и колега Мишо до ден днешен се шегуваме, като изминаваме поклонническия път до сутерена, дълго и ритуално си мием ръцете с наличния сапун, след което Мишо ме потупва по рамото и казва: „Ех, Пане (така си викаме поради полската обремененост), на теб ги дължим тия тоалетни, пък и сапуна“.

Друг път в университета гостува любимият Людмил Станев. Три дни след това още се смеех и разказвах на колегите, а когато смехът се уталожил, написах едно от любимите си излияния за вестника. Казваше се *За всекиго „По-малко“*. Доскоро си го харесвах, но напоследък ме е страх да се върна към него, да не би да съм престанал.

Обичах, разбира се, и продължавам да чета вестника. Като изключим целия академичен заряд на броевете и вътрешни теми от живота на пловдивската Алма матер, които с интерес следя, най-любима винаги ми е била последната страница с конкурсите за поезия и естествено, вицове. И докато пиша, продължавам да се чудя. Колко обич и постоянство на страстта се иска, за да издадеш 500 броя, по един на месец?! Отговарям си, че знам само едно: в началото на века този вестник ме изграждаше като личност не по-малко от аудиториите и купоните. Защото никога преди и след това не съм се усещал повече принадлежащ, отколкото към черно-белите му страници. Моят отбор е вестник „Пловдивски университет“. Щастлив съм и горд, че бях в колоните му няколко години.

Днес, когато осъзнатостта е на мода и всякакви учители и учения ни казват как да живеем тук и сега, аз продължавам да се връщам към щастливите пет години в ПУ. Все повече осъзнавам колко голяма е била привилегията ни да получаваме не само знания, но и уроци по душевност от нашите преподаватели. Там ми е сбъднато и щастливо. В светлия топъл пашкул на Пловдивския университет, ярка част от който е едноименният вестник.

Заставам пред вратата, затварям очи и чувам онова „Даа“. В него намирам себе си. И всичко отново става възможно. Благодаря ти, Тильо.

Да илядиш и Вестникът с теб!

Лингвистичният клуб „Проф. Борис Симеонов“ празнува петстотния брой на вестник „Пловдивски университет“

Д-р Десислава ДИМИТРОВА

Вече 37 години Пловдивският университет „Паисий Хилендарски“ „пише“ своята история на страниците на едноименния университетски вестник. Днес в ръцете си държим петстотния брой на периодичното печатно издание благодарение на дългогодишната и усърдна работа на главния редактор – талантливия български поет Тильо Тилев. Завиден е и нестихващият интерес на сътрудниците му, които съвсем като съвременни богоровци се стремят с написаните редове да „пленят“ читателя, оставяйки го в трепетно очакване на следващия брой.

Университетският „вестоносец“ не само оправдава своята мисия – да отразява академичния живот в Пловдивския университет, – но и предоставя възможност на студентите да направят

първите си стъпки в света на изящното слово чрез емблематичния за изданието литературен конкурс (за поезия и проза). В деня на награждаването на отличените участници в конкурса по традиция се кани и известен български писател, който бива избран за доктор хонорис кауза на вестник „Пловдивски университет“.

Страниците на любимия вестник пазят спомени за всички значими събития, организирани от Лингвистичния клуб или свързани с участието на негови членове в различни конкурси, научни форуми, семинари, публични лекции и др. Има нещо символично в това, че юбилейният петстотен брой излиза в същата година, когато пловдивската филологическа формация празнува своята двадесетгодишнина. Така празникът става двоен, а радостта – споделена и още по-въдъхваща.

Ето и част от впечатленията, които споделиха членовете на Лингвистичния клуб във връзка с юбилейния петстотен брой:

За мен вестник „Пловдивски университет“ е един от символите на нашата Алма матер. Изпълнява отлично основната си задача – да отразява вярно, обективно и в пълнота всички важни събития, свързани с динамичния университетски живот. Сякаш е всевиждащ и всезнаещ, нищо значимо не убягва от зоркото му внимание. Дава и много допълнителни сведения, но никога не търси сензация, не преминава мярката, не прави компромис с професионализма. Ако трябва да го опиша с три думи, те ще са: информативен, полезен и въдъхваща.

Радостина Колева

Обективността в новинарските рубрики, съчетана с представянето на любопитни факти от света на отделни науки, превръща вестника на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ в съвременна медия, всеки брой от която се очаква с интерес не само от студентската общност.

Васил Стаменов

Аз може да съм бъдещ филолог, но това не пречи да се интересувам от случващото се и в другите факултети на нашия университет. Вестник „Пловдивски университет“ ми дава цялата необходима информация. Чрез него успявам да се запозная обективно със събитията в академичния живот. Искрени благодарности на всички „замесени“ в редовното отпечатване на изданието. Желая

още повече юбилейни броеве, от които да получаваме нова вълнуваща информация. Честит празник!

Ива Георгиева

За мен университетският вестник е ценна платформа за обмен на информация между студентите и институцията. Чрез него научавам за дейностите, случващи се в нашия университет. Другото хубаво на изданието е, че между страниците му мога да прочета и художествено творчество, създадено от студенти.

Ивана Витанова

Запазена марка на вестник „Пловдивски университет“ е ежегодният студентски литературен конкурс, който отличава студенти с подчертани творчески интереси, предоставяйки им

платформа за заявка и изразяване на собствен глас и почерк. Това е чудесна възможност, дадена на учащите още докато трае следването им, да дебютират със своите текстове тъкмо в университетския вестник. Сърдечно благодаря на редакцията, че е приютявала между страниците на вестника и мое лично творчество.

Диана Мъркова

За мен този вестник е материалният пазител на

толкова много мои спомени, свързани със събития, в които съм участвала. Един прекрасен подарък и увлекателно четиво за моите близки, които чрез статиите отново съпребивават щастието на студентските години.

Елена Минчева

Университетският вестник стана мястото за първите ми наглед малки, но важни за мен изяви в текстописането. Помня как още като студентка събирах всеки брой, в който ми се даваше възможност да се включа. Днес, станала от студентската скамейка, продължавам да пиша, най-вече на руски език, но не пропускам да си взема университетския вестник, да го разлистя и със същия буден интерес да науча какво ново за академичния живот има да ми сподели. И така споменът ми оживява с всеки брой, а аз пак съм си просто студентка – търсеца и приютена... Честит петстотен брой!

Анастасия Кехайова

Отпечатването на юбилейния петстотен брой на в. „Пловдивски университет“ е не само повод за радост и удовлетворение, но и възможност да благодарим на главния редактор г-н Тильо Тилев за всеотдайния труд, за креативността и големия професионализъм през всички изминали години. Изданието безспорно се утвърди като авторитетен и надежден източник на информация за значимите събития в университетския живот. Наред с това то се превърна в трибуна за изява на талантливи млади поети, разказвачи, репортери. Впечатляващи са елегантният му дизайн, изисканият език и стил, многоаспектността на тематичното съдържание и максималната обективност при представяне на фактите. Гордеем се с нашия вестник и му пожелаваме още много щастливи юбилеи!

Доц. д-р Красимира Чакърва (ръководител на клуба)

Лингвистичният клуб пред паметника на Йордан Йовков в Жеравна

Слово за поета Добромир Тонев

Тодор ЧОНОВ

Уважаеми приятели, близки и почитатели на поезията, заявили с присъствието си днес в книжарница „Васил Карагьозов“ – град Ямбол, своето уважение и съпричастност към творческите усилия на вашия млад съгражданин и мой дългогодишен приятел – поета Добромир Тонев.

Бих могъл да кажа, че съм бил свидетел на раждането и израстването на поета Добромир Тонев – по облъхваните от изпитен страх и възторжена гълчава коридори и аудитории на Пловдивския университет, в пловдивския студентски литературен клуб, по студентските квартири, по кафенетата и кръчмите, по страниците на пловдивските и софийските вестници и списания, по студентските поетически състезания, на които понякога е бил огряван от топлото сияние на успеха, в поетическата атмосфера на отдела за българска художествена литература при издателството „Христо Г. Данов“.

Казвам това и вече чувствам известно колебание, чувствам, че съм казал съвсем мъничка част от истината. Защото знам добре, че поетите нито се раждат, нито израстват по подобни места. Защото истината за поета и за неговото време се съдържа единствено в най-пълна степен в неговите стихове. Защото малко ли са хората, преминали през университети и клубове, през кръчми и през редакции, през светлите и уютни градини на живота или затънали в социалната смет, които не успяват да извисят духовния си потенциал до степен, позволяваща им да изразяват чрез словото си закони и истини, да бъдат част от мъдростта на обществото и времето, да бъдат тяхно сетиво и тяхна памет.

Още преди 10 – 11 години в многогласния, но и твърде нестроен хор на двадесетте момичета и момчета от студентския литературен клуб „Гео Милев“ – Пловдив, Добромир Тонев откри своята физиономия на поет, загатна за една автентична човешка и поетическа драма, която има не само индивидуален, но и социален смисъл. Още в онези години неговото остро око на поет и гражданин забеляза, че:

Градът е пълен със метафори.
Под пъстроцветната им същност
е делникът със своите автори
на проза – заради насыщния.

И ако в първата му книга „Белег от подкова“ (1979), която заслужено му отреди високото отличие – наградата „Владимир Башев“ и място в Съюза на българските писатели, все пак нравствените и социалните колизии на съвременната личност в съвременното общество бяха набелязани с една артистична младежка фриволност, то в новата книга на поета „Нежна машина“ сериозността, с която проблемите са поставени, и дълбочината, до която прониква поетът, не просто респектират, но бих казал, отреждат място на книгата сред най-доброто, постигнато от съвременната българска поезия. Стихосбирката „Нежна машина“ е доказателство, че това момче удивително вярно улавя пулса на съвременния ни динамичен и напрегнат живот и от неговата фрагментарност успява да създаде, да организира единен свят, в който присъства преди всичко Съзнанието – като коректив и мярка на деформациите на човешката личност, наложени отвън и отвътре. Без носталгични изблици по отминали времена, а по-скоро като усещане за реален нравствен и мирогледен критерий. Самото обстоятелство, че поетът пречупва житейската и творческата проблематика през себе си, през собственото си съзнание, че изстрадва големите въпроси на времето, определя единството на интимното и социалното в стиховете му.

Драго ми е да припомня, че българската рецензентска мисъл вече реагира на явлението Добромир Тонев и на неговата поредна

Предлагаме на читателите на вестника слово за поета Добромир Тонев, произнесено на 29 март 1985 година. Писано е преди 35 години, а на 15 октомври 2020 г. Добромир Тонев щеше да навърши 65 години, но него го няма между нас вече две десетилетия. Покрай тази тъжна математика има едно хубаво нещо – Добромир Тонев го има в поезията.

Благодарим на поета Тодор Чонов – един от най-близките му приятели, за този текст. И двамата са студенти от първите випуски на филолозите в Пловдивския университет.

От ляво надясно: Христо Карастоянов, Тодор Чонов, Добромир Тонев и Симеон Алексиев

изява – стихосбирката „Нежна машина“. Това до голяма степен ме освобождава от задължението да правя конкретни анализи, пък и поводът за днешната ни среща – премиера на книгата „Нежна машина“ – струва ми се, не е подходящ. Искам обаче да подчертая, че художественообразната система на Добромир Тонев е твърде специфична и характерно лична. Органичността и автентичността на възприятията представят и тук-там срещашите се парадокси като способ за по-плътното

определяне на лирическата струя. Метафорите са чисти въпреки многозначността си и излъчват свежест и оригиналност дори и в случаите, когато е налице преповтаряне на мотиви.

Множество тревожни въпроси трептят в поезията на Добромир Тонев и аз ще си позволя да цитирам някои от тях:

Защо тогав възпяваме отделно розата,
отделно нейните бодли? Кое ни е по-нужно?
Бих изкрещял „Здравей живот!“, но е безсмислено –
кой влюбен е крещял на другия в ухото?
(„Почти ода“)

.....
Но кой е наредил един да страда,
а друг да ни напътства с пълни бузи?

.....
Живее ли? И за какво живее?

.....
И стреснат между макове и глогове
извивам врат към слънчевата брадва:
дали така не прави аналогии
и с мене някой – и жесток, и страдащ?

.....
С невидимите свои телескопи
кажи, творцо, за кого будуваш?

.....
И колко лакти, колко много раници –
къде отиват всички тия хора?
(„Нежна машина“, поема)

Да твориш поезия, значи да достигаш истини, да търсиш дълбочини, да измерваш пластове, недостижани от никого – казва Цветан Стоянов. Каква прекрасна метафора е самата съдба на Добромир Тонев на сондърската съдба на неговия баща!

Тогава коронясаха баща ми!
Короната му беше с диаманти!
И майка ми – и тя замина щатно,
облечена в сондърската си мантия.
(„Корона“)

Но познанието е само едната страна на поезията – другата е общението. Ти, който си извадил истината от дъното, трябва да я съобщиш, да я предадеш на други, иначе ще я изгубиш, иначе не би я намерил.

Не се наемам да определя факторите, които застрашават в наше време поезията: дали високата степен на технизация, интелектуализацията на производството – това не е моя работа.

За университета, много лично

Симо РУСЕВ

Така се случи, че личната ми съдба е неразривно свързана с Пловдивския университет. Вероятно през времето, прекарано в Алма матер, по-често съм бил в „дупката“ под залата на театъра „Проблем 13“*, отколкото на лекции в аудиториите. В тази „дупка“ романтично и самоотвержено, понякога на свещи като Паисий (защото токуй беше режимна стока) тракахме бойко на механични пишещи машини и се дърлехме за демокрация, студентски права и баклавите от КТ „Подкрепа“, чиито тави още дълго, може би години, стояха като паметник на времето под катедрата на една друга 6-а аудитория.

Тук обаче животът ме срещна с хора, чиито имена, мисля си, са знакови за академизма и съвременната ни култура, без това да е някаква нова реалност. Кой не знае и не е чувал за Младен Влашки и Мария Шнитер, за Клео, Живко Иванов, за напусналия ни, за жалост, без време проф. Иван Куцаров, за милата Юлия Николова, която така и не се примири с фолклорното „откритие“ на колега за хайдутските песни и че първото стихотворение на Ботев е не „Майце си“, а „Нарциси“, както разбрала подсказването важна вече светска особа.

В барчето на Зико, сега кмета на Пловдив Здравко Димитров, проф. Фол ни открехна за орфизма на траките.

Ами купонджиите Жоро Пеев, Димчо Чешмеджиев – професор, първият студент ректор Анатоли Илиев, поетесите Мая Дългъчева, Катя Стратиева, Анелия Гогева, човекът вестник и драматичен хуморист Илиян Александров, сценаристът на „Граница“ Емо Тонев и неговият първи сняг, немската група – все утвърдени вече редактори, учители и даже собственици на училища.

Не знам дали някой от днешните студенти знае какво е то трудов семестър, но за нас бригадите си бяха абсолютен купон.

* Тогава там се помещаваше редакцията на вестника, после беше барче за преподаватели.

Симо Русев е завършил българска филология и журналистика (факултативно) в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Завеждащ е студентската редакция на академичния вестник „Пловдивски университет“ в годините на стапки и размирици през 90-те, но и когато в редколегията му са авторитети като ректора проф. Никола Балабанов, доц. Милена Калудова, а главен редактор е Емил Стоянов. Носител е на приз от поетичния конкурс „10-а аудитория“.

Професионална реализация Симо Русев намира в редица местни и национални информационни издания като „Марица“ и „Труд“, главен редактор е на „Новият глас“ и електронното му издание, заместник-главен редактор е на вестника за пораснали българи „Ретро“, работи за информационни агенции с висок тираж и телевизионни формати. Автор и съавтор е на книгите „Големите убийства в България“ – за мутрите килъри от 90-те, и „Значи съм живял“ – за творческия път на големия комедиен и драматичен артист Павел Попандов. През годините е канен като гост преподавател по печатни медии и жанрове в Алма матер, която е завършил.

Признавам си, че на една такава яко сгазихме тоталитарния ред с разнородно кѳпане в обща баня. Някои даже се оженихме за известен период от време. Но пък по семинарите за литература и превод в Рибарица, Равда и Царево имаме редкия шанс да се срещаме със знакови творци от Института за литература и изкуство в Москва като Виктор Пеленягре и Вадим Степанцов, доайен на направлението куртоазен маниери-зъм, автор на част от текстовете на популярната поп група „Тату“ и разбира се, преводач на култовата „Песничка за копѳра“ („Песня у кропа“).

Тѳжно е, но Пловдивският университет загуби много от закриването на обучението като ОЗННС – организация на защитата на населението и народ-

ното стопанство, политикомония, научен комунизъм и история на БКП, защото сега никой от младите колеги няма да знае какво е дозиметричен кръг, как Тодор Живков е видял комунизма през прозорците в кабинета на Хелмут Кол в Бон и как – само лозунги от прозорците на Ерих Хонекер в Берлин, и защо се изчислява роза на ветровете. Ами да, щях да пропусна Роза Анастасова.

Всъщност да ви питам „топка“ глагол ли е, или е съществително?! Може да отговаряте и с цицащите африкати на проф. Тодор Иванов Живков.

Да, малко се стреснах, когато Камата – Ицо Стоичков, стана доктор хонорис кауза, ама името продава, както и няма лоша реклама.

Сегашният главен редактор Тильо Тилев, човек от ония тайфи, разреши да не се ограничавам в редовете – като „наш човек“, ама нека съм по-скромен и не злоупотребявам, все пак не съм Толстой на път за България, а и самият аз се опитвам да кажа, като се изтъпанча пред аудитория, че никой съвременен читател не е в състояние да поеме умствено и съзнателно повече от 80 реда писано слово.

Много е лично, но ще го направя, почти като Клаус Кински – дѳщеря ни завърши право тук. Е, bravo на университета!

Слово за поета...

➔ От стр. 18

Но аз почти инстинктивно усещам процеса на разобличение, на настѳпващата самотност, на издѳлбаните пропасти между хората, усещам опасността една част от хората на изкуството да бѳдат смѳкнати до положението на дворцови флейтисти, усещам как протегнатата от поета длан се приема със снизходително ръкопляскане, усещам опасността те, поетите, да бѳдат деформирани по нечия угода, опасността те да бѳдат превърнати в жалки и страдащи същества.

Тази опасност е съзрял и поетът Добромир Тонев. И наред с всичко друго, което може да бѳде наречена неговата поезия, тя е и един

...алогичен

и нежен свят, където свети още (спасена от безкрайните усилия на грубостта) Надеждата...

Да му пожелаем тази Надежда да го окриля в неговия път към откритието на нови непознати пластове на човешката душа!

Докторант в ПУ, отличен в националния конкурс за поезия „Добромир Тонев“

Илия Точев

СИРОМАШКА АМБИЦИЯ

Понякога той пише на салфетка, но винаги с апломб и жест широк. Поетът е все пак в последна сметка в кошарите на строфите си Бог.

И като Бог, когато се навѳси, създаденото дави вѳв потоп. А всѳщност той е метнал на гърба си бохча със думи – просешки вързоп.

И даже и да е призван да шашка народа с всевъзможни чудеса, едва-едва със дреха сиромашка прикрива посинелите меса.

И клечка подир клечка стрѳвно драска в стремежа си безумно упорит. Но можеш ли да отоплиш Аляска със строфите – кутийчици кибрит?

На някого навярно се е сторил поет, а пък на други – диване. Стихът небитието би преборил вѳв всеки смисъл. Но буквално – не.

Стихът не го спасява ни на йота, когато стегне примката врата. Стихът помага малко на живота, но все пак е безсилен пред смъртта.

Илия Точев – докторант в катедра „История на литературата и сравнително литературознание“, бе отличен със Специалната награда на Филологическия факултет на Пловдивския университет в Х национален конкурс за поезия „Добромир Тонев“. Наградата бе връчена от заместник-декана д-р Милена Кацарска.

Обществото на живите писатели

Владимир ЯНЕВ

... съществува тайно общество на явните писатели...

Отвъд сивотата на казионните думи, встрани от крещящата жълтопресност – светликът на шепота.

Там е Словото.

Творците му не създават стара прагматика, а нова граматика. Граматика на духа, без която сме неграмотни.

Университетите са универсални, ако създават общество.

То е младо и безсмъртно – обществото на живите поети.

Едни от неговите първозачинатели в Пловдивския университет са Добромир Тонев, Веселин Сариев, Филип Хорозов... Те не са мъртви: разтворили са разпятийно ръце, подлудяват глаголите, дирижират искрите на светулките.

Литературата не се пише. Тя се случва. Като живота...

Случило се е, че един млад асистент събрал около себе си жадните за Слово. Не им поднасял по даскалски чашата на познанието – колкото по-талантлив си, толкова по-скоро ще отпият отровата ѝ.

Искал е да ги съхрани поетите за по-дълго време.

Успял ли е?!

По-скоро не.

Или ги е съхранил за вечно?!

Онези, първите страници, тръгват по различни пътища. Подмамил ги е Граалът на Словото. До който не се достига колективно.

Но ги събира споменът за Кръглата маса. Първите рицари и прекрасни дами на университетската поезия – Тодор, Добри, Весо, Фехим, Краси, Деко, Минко, Румен Леонидов и Румен Денев, Божидар, Тоня... Митични фигури сред бездарните демитологизации на днешнотията.

Аве, Поезийо – живеещите с теб те поздравяват!

И просто няма начин да не се появят следващите...

Литературата не е бягане на къси разстояния. (Тук разстоянията са убийствено дълги. А годините са светлинни.)

Тя не е състезание между аматьори. (Състезаваш се със себе си. С професионална самоубийственост.)

Може би е и невидима щафета – някой ти предава и ти предаваш някому Словото.

И не си предател.

Христо Карастоянов, Веселин Стоянов, Иван Митев са отличителни български белетристи. Избрали са да живеят в Ямбол, Казанлък, Хасково. И не ги напускат. Без тях градовете им ще станат по-малки.

Стоян Сукарев, Стоян Вълев, Красимир Димовски, Валентин Георгиев – белетристи с различна съдба. Понякога се появяват, понякога изчезват. Но винаги ще ги разпознаеш. Дори и да не подпишат творбите си.

Малко на шега, но не съвсем... След „златната епоха“ на първите университетски поети идва „сребърният век“ – Мирела Иванова, Албена Хранова, Емил Стоянов, Антон Баев, Александър Секулов, Емил Милев, Динко Петков, Тильо Тилев, Ефим Ушев, Вазкен Налбантян създават лирически творби с нова дикция. И колко поетеси – Роза Анастасова, Атанаска Кузманова, Анита Тарасевич, Крася Димитрова, Мая Дългъчева, Виолета Христова, Станислава Станоева, Катя Стоилова, Екатерина Стратиева, Ангелина Талева, Диана Георгиева, Катя Белчева...

Обещах на Тильо Тилев да напиша нещо за юбилейния брой 500 на „Пловдивски университет“. Завърнах се във времето, когато бабувахме над създаването на вестника. Спомних си много хора и обстоятелства. Но не съумях да напиша това, което исках. Нетворческа криза! За да завоалирам неуспеха си, предлагам без изменения един текст, който е писан преди десетилетия.

А вестникът да хиляди!

А критиката, както си му е редът, идва последна. (За да бъде първа ли?!). Активната загриженост на изтъкнатите преподаватели – литературоведи и литературни критици – като Огнян Сапарев, Светлозар Игов, Иван Сарандев, Юлия Николова, Клео Протохристова, Бистра Ганчева, Атанас Бучков, стимулира бързото израстване на Мария Гарева, Стойо Вартоломеев, Димитър Димов, Бистра Сакъова, Емилия Каменова, Живко Иванов, Младен Влашки, Жоржета Чолакова, Запрян Козлуджов, Иван Русков, Албена Хранова, Татяна Ичевска, Гергина Кръстева, Здравко Дечев... Каква аналитична кохорта! Яка им душа на небрежните списователи! (Някъде тук трябваше да намери място и правещият напоследък прощъпалници в литературната критика Николай Нейчев, но той принципно си е по-отделно.)

А може би не критиката, а хуморът и сатирата идват последни. За това ме подсеца самотната фигура на Петър Краевски – автор на оригинални и интелигентни книги. Пък аз ще взема малко назаем от хумора му, за да се попредпазя от така модерното напоследък – „Ама защо не си споменал и мен?!“. И ще отговоря: „А, не съм ли?! Извинявай! Забрави ме и ти! Няма да искам извинение“.

Уви, напоследък все по-рядко се появяват обнадяващи автори на художествени творби сред студентите. (Иначе е видимо настъплението им на научния фронт.) Това обрича малцината даровити на самотничество – в литературата най-пълноценно е общуването с връстниците. Но кой знае – може би именно самотното пребиваване в пустинята ще роди откровения.

При всичките си несгоди през последните десетилетия литературата днес е освободена от трите стръвни божества – властта, парите и славата. Днес повече отвсякога е ясно, че за пишещия властта е срамна, а славата – суета. Що се отнася до парите – те винаги са били притежание на низшите духом.

Университетите са големи не само с професорите си, а и с писателите, на които са създали условия да разкрият своето дарование.

Лаврите не блазнят добрия писател. Той знае, че те отдавна са изсъхнали. Лавърът е дафинов лист – писателят не подправя, а поправя. Какво и кого?! Ръкописите си и хората...

Сароян: „Аз съм писател, който е писател, гордея се с това и хич не ме интересува с какво се гордеят другите“.

Достойният писател напълно ще го подкрепи. Отлично разбирайки, че тук не става дума за тщеславие, а още по-малко – за липса на интерес към хората.

Писателят, който е писател, е горд, че не слугува никому, включително на читателите си. Не те го създават, а той тях.

Читателите могат да създадат бестселърджиите – Кинговци, Брауни и Роулинги.

Добрият писател е загрижен за максималността на Словото си, а не за максималността на аудиторията.

... живее тайното общество на явните писатели...

Научен форум събра бизнес, наука и студенти от Пловдивския университет

Научноизследователски екип от ПУ „Паисий Хилендарски“ проведе на 22 и 23 октомври 2020 г. научен форум „Иновации и конкурентоспособност“, който бе в рамките на изпълнението на дейностите по проект № КП-06-M25/5/17.12.2018, финансиран от Фонд „Научни изследвания“ към МОН. Съорганизатори на събитието бяха катедра „Управление и количествени методи в икономиката“ при Факултета по икономически и социални науки, екипът на проект СП19-ФИСН-06 „Политически и икономически измерения на изборителните системи в страните от Европейския съюз“, финансиран от фонд „Научни изследвания“ към ПУ „Паисий Хилендарски“, Студентският съвет към Пловдивския университет, както и студентските клубове към ФИСН – Клуб на мениджъра, клуб „Маркетинг“ и Клуб на политолога.

Проектът на тема „Концептуален модел за внедряване на иновации и повишаване конкурентоспособността на индустриалните предприятия“ е с обхват 2018 – 2020 година. Ръководител на проекта е доц. д-р Мина Ангелова от катедра „Управление и количествени методи в икономиката“ при ФИСН, а в изследователския екип влизат още: гл. ас. д-р Даниела Пастармаджиева, гл. ас. д-р Пеню Георгиев, гл. ас. д-р Гергана Димитрова, Георги Димитров (студент, специалност „Стопанско управление“). Фокусът на проекта е съсредоточен към винопроизводители, които са малки и средни предприятия.

В рамките на форума на 22 октомври се състоя Първата национална научна конференция „Иновации и конкурентоспособност“, в която взеха участие студенти, докторанти, постдокторанти и млади учени от университети от България и Русия. Поздравления към участниците отправиха ректори на университети, включително на Университета за национално и световно стопанство, гр. София, и Тракийския университет, гр. Стара Загора, както и декани на стопански факултети от университети от цялата страна. Основните разглеждани теми бяха дигиталните трансформации, конкурентоспособността и предизвикателствата, свързани с COVID-19, ролята на университетите за иновационната активност, както и политическите аспекти и тези на националната сигурност, които влияят върху иновационната и конкурентната среда.

Кръглата маса „Повишаване конкурентоспособността на винарската индустрия посредством иновации“ (23 октомври) беше посветена на взаимодействието между науката и бизнеса в сферата на иновациите във винопроизводството. Приветствие към участниците отправи управителят на Пловдивска област д-р Дани Каназирева, което беше представено от г-н Петър Петров, заместник областен управител. Д-р Каназирева засвидетелства своята съпричастност към инициативата и обърна внимание, че „оптимизирането посредством иновации ще допринесе за нови икономически измерения и практически резултати за лозаро-винарската промишленост в нашия регион“. Доц. Иван Соколов, главен директор на Международния панаир в Пловдив, също поздрави организаторите и участниците във форума, като според него „всички бизнеси имат нужда от иновации и най-естествено е това да дойде от университета“. Ректорското ръководство на ПУ „Паисий Хилендарски“ в лицето на доц. д-р Надя Чернева, заместник-ректор по международно сътрудничество, академична мобилност, връзки с обществеността и протокол, засвидетелства удовлетворение от реализирането на научния форум, като акцентира върху необходимостта от интердисциплинарност на изслед-

ванията и фокусиране на научната парадигма върху проблемите на човека.

Освен екипа, работещ по проекта, във форума се включиха и доц. д-р Атанас Владиков – експерт по биоикономика, Център по технологии, ПУ „Паисий Хилендарски“, и проф. д-р Илия Илиев – директор на Центъра по технологии към ПУ „Паисий Хилендарски“ и ръководител на научния екип на Центъра по компетентност „Персонализирана иновативна медицина (ПЕРИМЕД)“. Доц. Владиков представи данни за процеса на трансформация на винарска-

Моменти от работата на форума

та индустрия в България към биоикономическата парадигма. Проф. Илиев запозна аудиторията с модерните биотехнологични процеси през призмата на „зелената сделка“. Особен принос към кръглата маса има инж. Иван Н. Иванов – управител на „Ай Пи Консултинг“ ЕООД, експерт и преподавател по индустриална собственост, който предостави на участниците информацията относно

закрилата на интелектуалната собственост в сферата на винопроизводството.

Винопроизводителите, участващи в кръглата маса, направиха обзор на общите тенденции в лозаро-винарския сектор през последните пет години, като също така споделиха своите собствени предизвикателства и добрите практики, които са използвали за преодоляването им. Акцент на кръглата маса беше и виненият туризъм, като експерти в областта на винопроизводството обърнаха внимание върху особеностите на този тип туризъм и потенциала му както за повишаване на конкурентоспособността на отделните винарски изби, така и за развитието на регионите като цяло. Винопроизводителите и експертите заявиха желание за продължаване и задълбочаването на сътрудничеството с академичната общност, а екипът на проекта получи покани да се включи със своята експертност в предстоящи мероприятия на винарския сектор. Всички участници се обединиха около необходимостта от изграждане на трайни партньорства между бизнес и наука в сферата на винопроизводството и в частност за иновационната активност, което кореспондира с приоритетите, зададени от Министерство на образованието и науката и от директиви на Европейската комисия за фокус върху триъгълника на знанието – бизнес, наука и образование.

Екипът на проекта продължава да реализира съвместни научноизследователски инициативи, като резултатите от настоящия проект са публични и са видими на сайта [prowis.online](https://www.facebook.com/prowis.online) и на фейсбук страницата <https://www.facebook.com/prowis.online/>

На един дъх разстояние, с едно

Международната научно-практическа конференция на АБУЧ под надслов

Снежина Мечева – говорител на АБУЧ

Различна е 2020 година. Живеем като пъхнати в ръкавица. Промени се начинът ни на живот, но и на мислене. Кое то невини е лошо. Защото в трудните моменти започваш да цениш по-обикновените неща и по-стойностните.

На 25 и 26 октомври за Асоциацията на българските училища в чужбина (АБУЧ) се случи нещо обикновено като традиция и необикновено като преживяване. Обикновеното беше, че отново проведехме ежегодната конференция на АБУЧ, а необикновеното – начинът, по който тя се проведе, по обясними причини – онлайн.

АБУЧ съществува от 13 години, на 15 август 2020 започнахме да „пълним“ 14-годишнината си. Всяка година лятото за нас е празник. Тогава се събираме от цял свят в България, за да се видим, да обсъдим стореното и да начертаем бъдещето. Тази година не можахме. За първи път. Коронавирусът оцети и света, и нас.

Доиде септември, време за училище. Трябваше да отворим класните стаи в нашите задгранични „училища по България“. По целия свят бе различно, не беше и лесно. Късметлиите започнаха обучение в клас. В много райони на САЩ, а и другаде по света единственият начин да се учи, бе пред екраните на компютрите.

Затова решихме: като не може да сме на един дъх разстояние, ще го направим от разстояние с едно кликване върху копчето на компютъра.

На 25 и 26 октомври 2020 г. колегите ни по целия свят – събудени по различно време, кликахме! С желание, надежда и разбира се, с вънление. Но най-вече с помощта на нашите верни приятели от Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Успяхме да организираме и да открием Международната научно-практическа конференция на АБУЧ под надслов „Българските училища в чужбина – традиция, практика, иновация“.

Тук ще ми позволите едно пловдивско отклонение. Неслучайно емоционалната връзка на нашата асоциация с град Пловдив е много силна. Пловдивският университет „Паисий Хилендарски“ е първият педагогически университет в България и мнозина от нас са негови възпитаници. Освен това много голяма част от колегите ни са родом от Пловдив. Наша колега на шага нарича училищата ни по света „пловдивските училища в чужбина“.

Последната ни годишна конференция през юли 2019 г. бе именно в Пловдив и също бе организирана с помощта на ректора на ПУ „Паисий Хилендарски“ – проф. д-р Румен Младенов, и заместник-ректора проф. д.п.н. Румяна Танкова. С присъствието си ни уважиха вицепрезидентката Илияна Йотова, министър-председателят Бойко Борисов, министърът на образованието Красимир Вълчев, заместник-министърът на образованието Деница Сачева (понастоящем министър на труда и социалната политика), министърът на културата Боил Банов, заместник-министърът на културата Амелия Гешева, народният представител и известен журналист Тома Томов, експрезидента на Народното събрание и евродепутат г-н Георги Пирински, посланикът на България в Полша г-н Емил Ялнъзов, г-н Любомир Кючуков – директор на Института за икономика и международни отношения, проф. д-р Светлана Янчева – председател на Института за междуниверситетски мениджмънт – Интераула, проф. д-р Роберт Йири от Северна Ирландия и съвсем не на последно място, нашият поддръжник и приятел, прославил България – г-н Димитър Бербагов. Изреждам този списък, за да се види, че АБУЧ събира хора от всички сфери и работи с мащаб. Успехите се постигат с обединение.

Годишната ни онлайн конференция в края на октомври 2020 г. бе най-вече професионална. Решихме да е така, за да дадем възможност на колегите да споделят всичко, което през годините са успели да овладеят като знания в практиката си и да го споделят с нас. Може да се каже, че това бе най-нашата си конференция. Имахме право да е така.

Дълъг път извървяха училищата ни в чужбина и успехите, които постигна АБУЧ, трябва да се знаят и споменават. През 1991 г. държавата се отказва от подкрепата на няколкото съществуващи тогава държавни училища в чужбина и десетината училища към дипломатическите ни мисии. Но общностите по света се организираха и създадоха десетки училища на възрожденски принцип по целия свят. Това наложи през 2007 г. да създадем АБУЧ именно

в пловдивското село Марково и да променим отношението на държавата към делото за обучение по български език и култура зад граница. За да съхраним националното съзнание на подрастващите, живеещи далеч от България в чужда езикова среда.

И тръгнахме. Година след година, успех след успех. По примера на нас, първопроходците, и с помощта вече на държавните институции училищата в чужбина от десетци станаха близо 400. АБУЧ промени толкова много неща. По наша идея и настояване се

въведе програмата „Роден език и култура“ зад граница за подпомагане по проекти на училищата в чужбина. Последва (с помощта на тогавашния министър на образованието проф. Сергей Игнатов) бюджетно съфинансиране по Постановление на Министерския съвет (ПМС) 334. По-късно ПМС 90. Сега се стремим да променим ПМС 103, за да могат нашите деца в чужбина да имат по-лесен достъп до българските университети.

АБУЧ внесе петиция в Европарламента за признаване на статут на българския език, който да дава предимства на езика ни в страните, членки на ЕС. Така да можем да се изравним с предимствата на другите западни езици и децата ни да ползват знанията си по български при кандидатстване във висши учебни заведения. Отправена бе препоръка към европейските държави членки да преразгледат законовите си разпоредби в това отношение.

По същото време българският език, отново по идея на АБУЧ, бе признат в САЩ и даде предимство за влизане в колежи и университети, като българска институция издава сертификат за това и той се признава в десетки щати на САЩ. Става дума за Департамента за езиково обучение (ДЕО) към Софийския университет „Св. Климент Охридски“, който заедно с МОН създадоха възможност децата ни зад граница да полагат изпит за вземане на сертификат за владение на български език по Европейската езикова рамка. Този изпит се провежда успешно вече няколко години в САЩ, а отскоро и в Европа.

Не беше лесно, но е удовлетворяващо. А постигнатото е за България – тази, която искаме да се преобрази и да е единна. Другата България не е изгнаник, а е част от Голямата. Защото коренът дърпа и ние го вкопаваме по света! Обичам да казвам, че направихме България островна държава, защото всяко едно училище по света е остров на Родината. А училищата в чужбина са най-големите неправителствени организации на общностите ни, те са българоливници, те са „училища по България“.

И така – на 25 октомври 2020 г. д-р Ирина Ботева-Владинова откри първата онлайн конференция на АБУЧ. Започнахме (точно на рождения ден на нашия ментор – проф. д.п.н. Румяна Танкова)

Участниците и част от официалните гости на конференцията на АБУЧ през юли 2019 г. в Пловдив

КЛИКВАНЕ... И ПАК – СЪРЦЕ ДО СЪРЦЕ!

„Българските училища в чужбина – традиция, практика, иновация“

нашата среща по наука, отдаденост и приятелство и я завършихме на следващия ден, пак празник – Димитровден. Западнели за взаимност, от първия момент посрещнахме презентаторите ни с тишината на задълбочено внимание, което с всяка минута прерастваше в благодарност, радост, възторг.

В края на първия ден от конференцията колегите имаха възможност да обсъдят чутото и изразиха огромната си радост от всичко, на което станаха свидетели през този ден.

На 26.10.2020 г. поздравление към присъстващите отправи г-жа Наталия Михалева от името на дирекция „Образование на българите зад граница и училищна мрежа“ в МОН. Тя направи някои разяснения, които засягаха предстоящата ни дейност.

Д-р Владикова прочете специалното поздравление от изпълняващия длъжността председател на ДАБЧ – г-н Димитър Владимир, който изтъкна значимата роля на АБУЧ, а ние му благодарихме и го поздравихме по случай имения му ден – Димитровден. Изглежда, че и в двата дни на конференцията имахме чудесни поводи да празнуваме хора, с които работим от години и които уважаваме.

И след това започнахме отново нашата научно-практическа среща с презентациите на колегите, планирани за този втори ден. Не е възможно да се анализират всички презентации, но именно затова конференцията ще бъде увенчана с издаването на сборник, който ще съдържа всички тези безценни свидетелства за огромния труд и съкровищното значение на споделяния личен опит през годините. За това също трябва с огромно уважение да благодарим на колегите от Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, които ще съдействат за издаването на този научен труд.

Разбира се, че най-очаквани бяха минутите за споделяне на впечатленията и обобщенията от двудневния семинар. И в двата дни имаше по над 60 участници, които стояха почти стопроцентово до самия край, макар времето да се удължи. Налагаше се на някои колеги да напускат конференцията, за да поемат часовете си в своите класове, но впоследствие отново се завръщаха, за да се включат отново. Обсъжданията бяха много сърдечни, изпълнени с признателност и уважение за стореното.

В отговор на въпроса на проф. Танкова как се справят учениците ни в горния курс с толкова сложни текстове, г-жа Петя Цанева – заместник-председател на АБУЧ, поясни, че проследяваме учениците от нашите училища, които кандидатстват в български вузове или се явяват на матура и няма ниска оценка от 4.85 на изпит по български език. Има и оценка „отличен“ и е жалко, че в България не се знае повече за сериозността на нашата работа.

Всички участници в конференцията: онези, които изнасяха докладите, и всички, които слушаха, бяха на мнение, че най-важното, което ни мотивира, са обичта и отговорността към българските деца и техните родители. Огромното желание да предадеш любовта си на поколенията след теб, да ги запознаеш с богатствата на българските традиции, език и култура, да ги мотивираш да мислят като достойни наследници на своя народ. Това е най-важната задача, която стои пред българските училища в чужбина. Доказателство, че се справяме, е фактът, че в нашите учи-

За Будител на годината в Атина са избрани две дами, свързани с Пловдивския университет

Директорката на Българското неделно училище „Св. св. Кирил и Методий“ в Атина, Гърция, ме помоли чрез вестник „Пловдивски университет“ да предадем нейната благодарност към две дами, представителки на Управителния съвет на Асоциацията на българските училища в чужбина – г-жа Адриана Любенова и г-жа Боянка Иванова. За проявената от тях всеотдайност при осъществяване на дейността на БНУ „Св. св. Кирил и Методий“ през учебната 2019/2020 година те са избрани от Културно-просветното дружество „Будители“ в Атина, Гърция, за *Будител на годината*. Всяка година дружеството номинира личностите, които да получат това високо звание.

Адриана Любенова е преподавател в специалността „Теология“ на Пловдивския университет, а в продължение на 8 години е била преподавател в Българското училище във Вашингтон. Г-жа Боянка Иванова е основател и член на борда на Българското училище „Джон Атанасов“ в Чикаго, САЩ, а отскоро е избрана в Съвета на настоятелите на ПУ „Паисий Хилендарски“ с

От ляво надясно: Боянка Иванова, Вана Велкова, Адриана Любенова

одобрението на министъра на образованието г-н Красимир Вълчев. Г-жа Мими Ничева, която е завършила пловдивската Алма матер, им благодари за подкрепата и оказаното съдействие за приемането на четирима възпитаници на училището в български висши учебни заведения, двама от които са в Пловдивския университет!

Тильо Тилев

лища вече имаме нови ученици, деца на наши бивши възпитаници. Ето я традицията, изградена с труд, ето делото, което завещаваме да продължат идващите след нас.

На самия финал на конференцията ни д-р Владикова обяви, че Управителният съвет на АБУЧ връчва специална благодарствена грамота на члена на Управителния съвет и преподавател в Богословския факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“ д-р Адриана Любенова. Отличието е за усилията, които полага, за да се обвърже средното образование зад граница с висшето образование в България, за труда, положен по осъществяването на тази първа онлайн конференция на АБУЧ, и за приноса ѝ като член на УС на АБУЧ в обучението на децата извън родината. Д-р Любенова съвсем не очакваше това, което направи събитието още по-празнично.

Обещахме си нови ползотворни срещи за споделяне на опит и най-вече да можем да общуваме, като си предаваме искрата на любовта и знанието.

Най-добрият финал за завършек бе притчата, която проф. Танкова сподели като послание за нас в днешния ден:

Развалил се кораб, дошъл майстор да го поправи – дълго го оглеждал, взел чук – ударил силно с него на едно място и казал: „Тук е повредата. Ще ви струва 1000 долара!“. Учудени, всички го попитали: „Как един удар с чук ще струва 1000 долара?“. Той отговорил: „Ударът с чук струва един долар, останалите пари са за това, че знай къде да ударя!“. Притчата се казва „Притча за знанието“.

Проф. Танкова обобщи: „Вие сте тези майстори, които знаете къде е разковничето. Така че – поздравления и благодарности за всички вас и до голяма степен за членовете на Управителния съвет на АБУЧ. Винаги се възхищавам на тяхната енергия, ентузиазъм, борбеност и благодарение на тях, смея да го кажа, организацията се развива толкова бързо и напред“.

Това ни стига... засега!

Оставаме сърце до сърце, на едно кликване разстояние с копчето на компютъра до всички наши приятели. Вярваме, че следващото лято ще ни дели само един дъх обич, но един до друг – в Пловдив! Или наблизко.)

Що е гражданско образование и за какво ни е то?*

Проф. д-р Христо П. ТОДОРОВ

В продължение на много години учители, неправителствени организации, медии, университетски преподаватели, издатели, просветни дейци и политици се застъпваха за въвеждането на предмет гражданско образование в българското средно училище. Те се опитваха да убедят обществеността в необходимостта от такъв предмет. Дълго време съществуваша непреодолими резерви по отношение на въвеждането на предмет гражданско образование. Мнозина се опасяваха, че с него, подобно на някогашния научен комунизъм, в умовете на младите хора би се насаждала държавна идеология и така би се посегнало на тяхната индивидуална автономия. В действителност обаче нещата стоят по съвсем различен начин – гражданското образование е дело на *свободни* хора в името на *свободата* и *човешкото достойнство*. Тъй като това изглежда не е очевидно за всеки, се налага да бъде дадено обяснение.

Обикновено използваме думата „гражданин“, за да обозначим с нея човек, който живее в град, или човек, който има правен статут на гражданин на дадена държава. И при двете употреби на думата, за да бъде човек гражданин, той не се нуждае от специално образование. Какво тогава е онова разбиране за „гражданин“, което позволява, а и изисква да говорим за гражданско образование?

През по-голямата част от историята на Европа с редки изключения повечето хора са били лишени от възможността да участват във вземането на решения относно общите дела на държавите. Такива решения са вземали малобройни светски и духовни елити. От средата на XVIII век насетне това започва да се променя. Започват да се оформят чертите на *модерния свят*, какъвто го познаваме днес. С великите географски открития от края на XV век се увеличава икономическата мощ на колониалните империи и се слага началото на глобална търговия. Реформацията от началото на XVI век и религиозните войни след нея водят до разцепление в запад-

Проф. Христо П. Тодоров

ното християнство. Последница от това е отслабването на влиянието на религията върху политиката, образованието, социалното дело и културата, което наричаме *секуляризация*. През XVII век се ражда математическото природознание и то превръща науката в най-важна сила във всички области на живота.

Прилагането на резултатите на математическото природознание в техниката слага началото на *индустриализацията*. Тъй като машинната индустрия

предизвиква голяма концентрация на работна ръка в големите градски центрове, населението на градовете нараства за сметка на населението в селата – един процес на *урбанизация*, който и досега не е приключил. Усложняването на най-важните дейности в индустриалния свят изисква подобряване на образованието на все повече хора. Затова през XIX век в европейските страни започва да се въвежда задължително основно *образование*, а средното и висшето образование се обновяват.

В модерния свят все по-голяма част от хората участват в решаването на общите дела. Коренно се променя разбирането за произхода, смисъла и функциите на държавите. Те вече не се приемат за възникнали по волята на Бога и за негова прослава, а се схващат като резултат от *доброволно споразумение* между хората, живеещи на определена територия, с цел колективна защита на живота, собствеността и свободата им. Хората, които по своя собствена воля създават държавите, се ангажират с тяхното устройство, управление и отбрана. Такъв ангажимент могат да поемат само *юридически* и *икономически независими* хора. Независимият индивид не е нищо притежание – той не е роб, нито пък крепостен и никой

На стр. 25 ➡

С лекция бе отбелязана петгодишнината от създаването на Клуба за ентусиазъм и професионализъм

На 29 септември 2020 г. проф. Христо П. Тодоров изнесе публична лекция пред учители по гражданско образование от Пловдив и региона по повод на въвеждането на гражданското образование като самостоятелен предмет в 11. клас на българското училище. Събитието е част от програмата на Клуба по ентусиазъм и професионализъм – съвместен проект на катедра „Философия“ към Философско-историческия факултет и Регионалното управление на образованието – Пловдив.

Проф. Тодоров подчерта, че новото начало на предмета е резултат от дългогодишни дискусии за необходимостта гражданско образование в условията на либерална демокрация. Основните аргументи, които подкрепят въвеждането на предмета, са свързани с разбирането, че гражданинът в политическия смисъл на думата не е такъв по природа, а трябва да бъде обучен как да участва в управлението на държавата. В дискусиата след лекцията бяха коментирани отношенията между гражданско общество, власт и политика, главните рискове пред гражданското образование и конкретни подходи за изграждане на реалистично и конструктивно отношение към институциите, политиката и възможностите за гражданско участие.

С това събитие бе отбелязана петгодишнината от създаването на Клуба за ентусиазъм и професионализъм, с чието учредяване се целеше създаването на диалогично пространство за профе-

сионално общуване и споделяне на добри практики и предизвикателства.

За петте години съществуване на клуба са организирани 23 събития:

- презентации и лекции с последваща дискусия – от университетски преподаватели от факултета и гости от СУ;
- уъркшопи за учители – за използване на игри в преподаването и за работа с филми по философия и етика; световно кафене за споделяне на добри практики;
- интерактивни диалогични събития за учители и ученици – със съдействието на НПО, например събитието „Какво ни дава демокрацията?“, посветено на рефлексия върху личния опит и осмисляне на промените, настъпили в живота на обществото и в личния опит след демократичните промени през 1989 г.;
- кратки тренинги – едnodневни и полудневни тренингови обучения за работа с казуси по гражданско образование, компетентности за демократична култура и работа с философски текстове.

Във времето намалява броят на презентациите за сметка на събития, в които учителите могат да участват активно. От миналата година клубът е структуриран и като онлайн споделяно пространство, където участниците могат да публикуват свои добри практики, да се споделят интересни материали и новини.

Мартин Карбовски представи пред студенти своя документален роман „Черните пътища на Европа“

При огромен интерес протече срещата с журналиста и писателя Мартин Карбовски на 19 октомври 2020 г. в спортната зала на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Събитието се организира от Студентския съвет на висшето училище и премина под знака на дискусия, посветена на второто издание на документалния роман „Черните пътища на Европа“ от Мартин Карбовски, както и на всички вълнуващи студентите и гражданите въпроси.

Журналистът благодари на организаторите за поканата и направи кратък обзор на 3-месечната си обиколка из Европа, отразена в пътеписа му. Книгата разглежда образа на обединена Европа и мястото на балканската идея в нея, обясни г-н Карбовски. Авторът сподели мнение, че в България липсват пътешественици, и призова младите хора да не се страхуват да отидат там, където никой не ходи, да наблюдават, да изследват. „Излезте, вижте, върнете се и пренесете добрите практики у нас... любовта към родината е постулат, тя не може да бъде компромисна“ – бе посланието на Карбовски.

Поглед към срещата с Мартин Карбовски

Къде можем да говорим свободно? Разделено ли е обществото ни? Виждате ли промяна? Има ли панацея за проблемите на българската действителност? Тези и подобни въпроси прозвучаха от страна на публиката и провокираха Карбовски да отправи молба към младите хора да гласуват, да изразяват свободно мнението си, да осъзнаят, че с думите и действията си предначертават житейския си път.

Срещата приключи с раздаване на автографи и неформални разговори с автора.

➤ От стр. 24

няма власт над него. Освен това той има собственост и е в състояние сам да осигури прехраната на себе си и на семейството си.

Независимостта на индивидите се гарантира чрез система от неотчуждаеми права, залегнали в конституцията. Правата, както и ангажирането с общите дела правят от индивидите граждани в политическия смисъл на думата. Независимите граждани формират независими от държавната власт сдружения и чрез тях оказват влияние върху нея – такова общество е *гражданско общество*.

Никой не се е родил подготвен за участие в общите дела. Затова се налага да се полагат специални грижи за подготовката на гражданите в политическия смисъл за гражданско действие. В миналото въпросът за възпитаването на хората в граждански дух се е поставял винаги, когато те са участвали в упражняването на публичната власт. Още в гръцката древност държавното възпитание в духа на закона се смята за естествено продължение на възпитанието в семейството. За древните гърци добрият гражданин и добрият човек са едно и също. Гърците са смятали, че държавата има пълното право да упражнява възпитателна принуда върху младежите в дух на лоялност към себе си, без да е длъжна да оправдава това.

При съвременните държави нещата стоят по по-различен начин. Тези държави са създадени с цел да защитават индивидуалните права и свободи на гражданите си, между които е и свободата на съвестта. Ако не нарушават законите, гражданите са свободни да имат каквито искат убеждения, а държавата е длъжна да се въздържа да им налага каквито и да било идеи. Затова, когато съвременните държави решават да въведат образование на младежите като граждани, те са длъжни да предложат убедителни основания за това. Главното основание е, че държави, в които политическата власт произтича от народа и се упражнява от народа и в името на народа, не могат да изпълняват своите функции без участието на гражданите. Самите граждани, от друга страна, биха загубили

Що е гражданско образование...

съществена част от личната си свобода на самоопределение, ако бъдат лишени от възмож-

ността да участват в общите дела. *Гражданското образование трябва да гарантира възможността на хората да упражняват правото си на участие като граждани в политическия смисъл на думата.*

За разлика от другите предмети, където се преподават знания от относително обособени науки, гражданското образование обединява в себе си знания от много различни науки – право, социология, политически науки, история, икономика, философия и др. То представя тези знания в цялостната взаимовръзка на съвременния *социален свят*. Произходът и природата на властта, конституционното устройство на демократичната правова държава, справедливостта и човешките права и свободи, гражданските отговорности, гражданското общество и гражданското участие, личната и колективната идентичност, националните и наднационалните институции, медийната реалност, отношенията на собственост и икономическите отношения – все основни теми, формиращи съдържанието на предмета, се представят в система от взаимносвързани и взаимно обуславящи се неща.

Предметът гражданско образование има обаче и по-амбициозна цел. Той не само трябва да допринесе за това учениците да разбират съвременния социален свят, но и да ги подготви и насърчи да действат в него като ангажирани граждани. Добрите граждани в съвременния смисъл на думата са хора, които са способни да виждат проблеми, да разбират чужди мнения, да водят разговор добронамерено и конструктивно, да формулират и обосновават собствени мнения, да разпознават различия в позиции, да се отнасят критично към информация, да вземат решения на базата на сигурна информация, да изграждат отношения на доверие и сътрудничество с другите и да *действат* за промяна на обществената среда към по-добро. Най-доброто, ако не и единственото мерило за успеха на гражданското образование са гражданският ангажимент и участието в общите дела.

Спомен за едно пътуване в Софийската Света гора, посветено на свети Пимен Зографски

Галина ТОДОРОВА

Ръководени от гл. ас. д-р Адриана Любенова, ние, студентите от магистърската и бакалавърската програма на катедра „Теология“ при Пловдивския университет, участвахме в поклонническо пътуване из Софийската Света гора, организирано като изнесен семинар по повод на 400-годишнината от смъртта на св. Пимен Зографски, покровител на всички български зографи, иконописци и художници.

Посетихме разположените недалеч от София Искрецки, Черепишки, Осеновлашки, Курилски, Сеславски и Кремиковски манастири. Бяхме и в Боянската църква, а в самата столица посетихме и разгледахме храма ротонда „Св. Георги“, храм-паметника „Св. Александър Невски“ и криптата музей на иконографията в неговото подземие. Влязохме да разгледаме и хилядолетния храм „Св. София“ с некропола под него.

Пътуването ни беше наситено с нови впечатления и предизвика нашето преклонение и възхищение от създаденото от св. Пимен – зографски монах, строител и зограф, по тези места, съхранено и до днес. Пътните разходи за нашето поклонение бяха изцяло поети от университета, а нощувките и няколко хранения бяха осигурени от Искрецкия, Осеновлашкия и Кремиковския манастир.

Имахме възможност лично да се срещнем и разговаряме с игумените на Искрецкия, Курилския и Кремиковския манастир – отец Януарий, отец Нектарий, отец Серафим.

Отец Януарий беше първият, който ни посрещна с богата трапеза и ни разказа за историята на Искрецкия манастир и санаториума, който и сега съществува в земите на манастира. От игумена разбрахме колко много работа и средства са нужни за възраждането на обителта. Тук видяхме един от малкото запазени от древността до днес на Балканите отделно построен и изографисан баптистерий. В неговите стенописи открихме изображения на неръководворния Божи образ – св. Убрус, св. Онуфрий, св. Пантелеймон и други светци. В запазената древна манастирска църква „Успение Богородично“ предстои реставрация на стенописите, направени през XVI век от св. Пимен Зографски. На 11 юни сутринта именно в този храм отец Януарий възглави литургия, в която участвахме с молитвено благоговение и гореща вяра, че ще се намерят средства за съграждането на манастира. Благодарността си към отец Януарий запечатахме във фотографии, които остават скъп спомен от нашето посещение. Един от нашите колеги – Красен Стефанов, месеци след нашето пътуване защити дипломна работа, посветена на Искрецката света обител и стенописите в нея.

След Искрецкия се отправихме към Черепишкия манастир, където разгледахме целия комплекс, църквата и музея, които ни припомниха образите на св. Софроний Врачански и големия писател Иван Вазов. В Черепишкия манастир преди повече от 400 години посреща смъртта покровителят на българските художници и зографи – св. Пимен Зографски. Нощта прекарахме в Осеновлаш-

Сто четиридесет и четири години след неговата кончина патронът на нашия университет св. Паисий Хилендарски пише: „**Свети Пимен преподобни приел в Изограф (Зограф) монашество и преживял много години в Изограф. Бил иконописец, водел свет живот, но тайно от хората. Прикривал се мъдро и изкусно пред хората. После напуснал Св. Гора и дошъл в Софийска епархия. През тия години турският цар дал свобода на християните да правят черкви.** В житието му четем: „Християните като овци без пастир идваха с хиляди при него, като при свой пастир... И като обходи цялата Софийска страна той, Пимен, съгради по селата и градовете 300 църкви и 15 манастира, измежду които и Черепишкия манастир, който е на река Искър, обнови и братя много събра, постави им игумен и всичко по образа на общежитието на Зографския манастир устрои“.

Икона на св. Пимен Зографски

кия манастир, който ни посрещна с огромните си секвои¹. Народът нарича този манастир с името Седемте престола заради архитектурния план на храма в него. На всяка от двете страни по пътя към олтара в централното помещение има разположени по три по-малки пространства с олтар във всяко от тях. Всеки един от седемте олтара (престола) в храма е наречен на различен светец или празник. Заснехме изцяло посветения на манастира писмен труд на изкуствоведите под ръководството на Дора Каменова от Художествената академия в София през 1973 година, който и до днес остава единственото по-обстойно изследване на произведенията, запазени в това свято място. Той е бил подготвен с цел манастирът да бъде причислен към паметниците на културата. Изпитахме съжаление за това, че за нашите съвременни изкуствоведи и историци тази българска старина остава на заден план.

На следващия ден след литургията в Искрец бяхме в Курилския манастир, където ни посрещна игуменът – отец Нектарий. Той подробно ни разказа за възникването и историята на манастира и за настоящата реставрация на стенописите в него, също дело на св. Пимен Зографски. Показа

ни музея, който пази ценни исторически фотографии, макети на храмове, църковни одежди, предмети от народния бит. От него разбрахме, че допреди „народната власт“ да изгони монахините от манастира, в него е имало издателска дейност и лечебница. Когато ни изпращаше, отец Нектарий ни заговори за неотменимия Божи промисъл, според който винаги се случва най-доброто и затова не бива никога да се окайваме и да съжаляваме за каквото и да било.

Нощувахме в Кремиковския манастир, където лично се запознахме с отец Серафим Янев, който на следващия ден собствено-ръчно ни приготви постна закуска и ни поучи, докато седяхме на трапезата, че не бива да бъдем като повечето богослови, които често сами не изпълняват това, което проповядват... Великолепните стенописи от XV век в по-стария храм на манастира, наречен „Св. Георги Победоносец“, предизвикаха нашето възхищение и възлание – и заради завидното майсторство на зографите от три века, и заради успешната, продължила десетилетия, реставрация. Навън, под яркото слънце, студент и преподавател скромно се включиха в работата по красивата градина около двата храма на манастира.

В разположения наблизо Сеславски манастир, от който е запазена църквата „Св. Никола“, отново се впечатлихме от стенописите. Прекарахме почти час в разчитане на отделните сцени от Светото писание, изографисани по тавана и стените от св. Пимен Зографски и неговите ученици. Остава ни да се надяваме на обла-

¹ Такива секвои видяхме по-късно и край Боянската църква, където екскурзоводът ни разказа, че разсад за тях е закупен от Америка благодарение на българското царско семейство години след Освобождението.

² Сърцата ни ликуваха, когато благодарение на молбата на наш колега монах успяхме да се изкачим по множество стъпала до върха на храма, при камбаните, които редовно бие една отдадена на Бога жена на преклонна възраст.

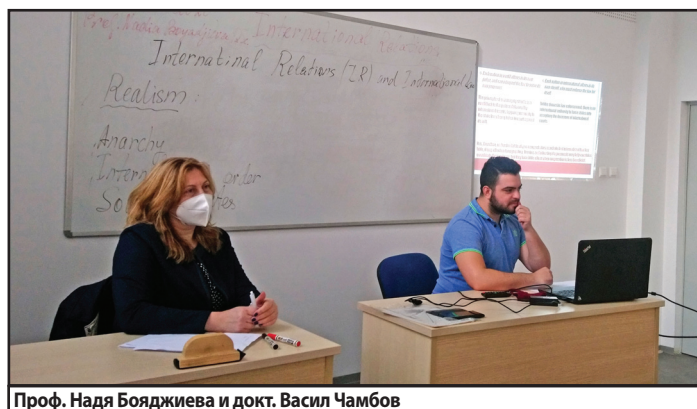
Интересна презентация на докторант, посветена на международното право и международните отношения

Вержин ХУГАСЯН – докторант в Юридическия факултет

В края на месец октомври в Ректората на Пловдивския университет се проведе цикъл от интересни присъствени лекции по учебната дисциплина „Международни отношения“ с лектор проф. д.ю.н. Надя Бояджиева. Познанията от курса по Международни отношения се надграждат с тези от курса по международно мироопазване и решаване на конфликти, които са традиционни дисциплини, предлагани от Юридическия факултет (ЮФ).

Новото при тях е, че през тази учебна година лекциите са предназначени едновременно както за редовните студенти и докторанти от ЮФ, така и за чуждестранните студенти, осъществяващи мобилност по програмата „Еразъм+“ в Университета. За постигане на тези комплексни обучителни цели беше съществено обновено учебното съдържание, като те се провеждат на английски език. Интерес към тях проявиха обучаеми от всички посочени по-горе целеви групи.

За една от лекциите по международни отношения проф. Бояджиева беше възложила на докторанта в ЮФ по международно право и международни отношения Васил Чамбов да подготви презентация, посветена на разграничението между областите на международните отношения и международното право. Презентацията и дискусията, която тя породила, продължиха повече от три учебни часа. Докт. Чамбов представи основните теории за международните отношения и тяхната позиция спрямо международното право, както и основните възгледи за необходимостта и последиците от неспазването на международноправните норми. Презентиращият направи и обстоен коментар относно

Проф. Надя Бояджиева и докт. Васил Чамбов

взаимовръзката между двете научни области и начина, по който двете си влияят една на друга чрез развиване на международната система и регулирането на сложните отношения между участниците в нея. Бяха засегнати и други важни теми – за ролята на дипломатията в международните отношения и за развитието на международното право. Докторантът обърна внимание на проблема за суверенитета на държавите и влиянието върху него, упражнено от международноправните норми; за т.нар. „сила“ на държавите и за начина, по който тя влияе на баланса в международните отношения.

Презентацията беше добре илюстрирана със снимки на основни събития от областта

на международните отношения и на по-важните научни трудове от анализирани области. Не беше избегнат и сатиричният поглед към тях – бяха приложени и карикатури относно избрани международни конфликти. Заедно с това докт. Чамбов използва и други методи

телен съд (МНС) в Хага. Докт. Чамбов даде за пример аргумент, използван в отговор на негативната позиция на САЩ към МНС, в който се посочва, че прокурорът на МНС не посяга върху държавния суверенитет, а напротив – черпи силата си от това, че правомощията му са възложени от държавите, присъединили се към Римския статут (който е учредителният акт на МНС).

В края на лекцията друга студентка, Светлана Стамова от 3. курс, сподели впечатлението си за презентацията на докт. Чамбов, описвайки я като „поднесена разбираемо, креативно и най-вече – много полезна“.

Докт. Чамбов е изявен студент – възпитаник на ЮФ. Той е определен от проф. Бояджиева за отговарящ за администрирането на двата лекционни курса, посочени по-горе. Провеждането им продължава онлайн поради настоящата епидемична обстановка. Колегата подпомага работата на проф. Бояджиева при провеждане на лекциите, включва се в дискусията, както и с пояснения за българските студенти, които ги ориентират за точния превод на термините от английски език.

По-късно през този семестър предстои провеждането на курса по международно мироопазване и решаване на конфликти. Така Университетът и ЮФ отговарят на променящите се непрестанно съвременни условия за образование и обучение, най-вече на образователните потребности на различни целеви групи.

➔ От стр. 26

горояването на това свещено място и поддържането му, за да бъде привлекателно не само за специалисти, но и за по-широк кръг от поклонници.

Последният ден от нашето пътуване премина, докато разглеждахме уникалните стенописи на Боянската църква и няколко от най-известните забележителности на София – ротондата „Св. Георги“, храм-паметника „Св. Александър Невски“² и криптата музей на иконографското изкуство под

Спомен за едно пътуване...

него, както и храма „Св. София“ с некропола, разположен в подземното му ниво.

За тези три наситени с впечатления и преживявания дни ние сякаш мълниеносно прелетяхме през вековете от труд и вяра на нашия народ, за да се докоснем до съкровените Божии тайни, съхранени в християнските храмове светини от така наречената Софийска Света гора. Очите ни няхаха насита пред творби-

те на майстора светец Пимен Зографски и неговите ученици, пред всички стенописи, които видяхме в храмовете от XVI век до наши дни, пред богатствата на нашата вяра. На нейното изучаване посветихме пет години от живота си. Знанията се превръщат в пепел, остават безплодни без дела. Ще успеем ли да докажем вярата си с начина, по който живеем, ще запалим ли сърцата на последователи, ще запазим ли искра-

та на любовта по Бога в своите сърца до края на дните си?

Сега, когато станяхме свидетели на пандемия, обявена в световен мащаб, и видяхме вярата на православна България нападната от страховете на невярващите, наш ред е да защитим Църквата и вярващия народ и да покажем, че православият има както история, така и бъдеще. И историята, и бъдещето му са основани на силата Божия, на истината, на светлината и на любовта.

Проект на Педагогическия факултет в областта на приобщаващото образование

В Педагогическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ приключва реализирането на проекта „Посланици на приобщаващото обучение“, 2018-1-BG01-KA201-047854, съфинансиран по програмата „Еразъм+“ на ЕС, мярка „Стратегически партньорства за разработване на иновации в училищното образование“. Координатор на проекта е проф. д.п.н. Дора Левтерова – Гаджалова, като са включени преподаватели от Педагогическия факултет на Пловдивския университет. Проектът е реализиран със следните партньорски организации: Националната асоциация на работещите с хора с увреждания (НАРХУ) в България; Средното техническо училище „Сулуова Сехит Еркин Аяс Месели“, Турция; Средното училище „Св. Паисий Хилендарски“, гр. Пловдив; компанията „Феникс КМ“, Кортмарк, Белгия. По проекта са разработени четири интелектуални продукта:

В *Интелектуален продукт 1* се прави теоретичен анализ на приобщаващото образование като концепция и принципи, разработени са изисквания за обучение на ученици с трудности в ученето, разнообразието от стилове на обучение на съвременните учители и училищния персонал, работещи с такива ученици (в началното училище и предучилищна възраст). Застъпени са и педагогическите тенденции във връзка с използването на ИКТ в образованието – мобилни приложения, игри, образователна роботика и свързаните с тях ИКТ, които оказват значително влияние върху постиженията на учениците (цели, ангажираност, помощ за учители и др.). Към *Интелектуален продукт 1* са включени два анекса. В Анекс 1 е разработена трикомпонентна анкета с общо 81 айтема, проведена в България и в Турция с 713 респонденти, и е направен обстоен анализ на получените резултати, онегледен със схеми, диаграми и таблици. В Анекс 2 са представени теоретични анализи, данни от емпирични изследвания и анализ към тях за реализиране на дистанционно приобщаващо образование по време на COVID-19.

В *Интелектуален продукт 2* се внася анализ на проблематиката „Как да засилим прилагането на приобщаващото образование в общообразователните училища?“. Към *Интелектуален продукт 2* са включени два анекса. В Анекс 1 – „Приобщаващи педагогически практики за развитие на креативността на ученици със специални образователни потребности“, са представени приобщаващи педагогически практики и генерални стратегии за приложението им в училищата. В Анекс 2 – „Персонализирано обучение в приобщаващото образование“, са представени добри практики, снимков материал от тях и анализ към тях.

В *Интелектуален продукт 3* – „Приобщаващо образование: прилагане в училищата“, се анализират различни аспекти на установяване и предостаняване на партньорската подкрепа между училищата за реализиране на приобщаващото образование.

В *Интелектуален продукт 4* – „Мобилното приложение за смесено обучение и междуучилищна мрежа и комуникация“, се представя създаденото по проекта мобилно приложение, което включва създадените ресурси по интелектуални продукти 1,2,3.

Изследователският инструментариум, разработените ръководства и наръчник, както и мобилно приложение с ресурсно хранилище могат да се ползват свободно и безплатно в училищното пространство. Материалите са напълно безплатни и могат да бъдат намерени на официалната страница на проекта: <https://inclusive-ambassadors.eu> и чрез QR кода.

Разпространението на резултатите се осъществява сред учители от училища и детски градини; сред ресурсни учители от Регионалните центрове за подкрепа на процеса на приобщаващото образование в Пловдив, Стара Загора, София и Пазарджик, Специалното училище за деца с увреден слух „Професор д-р Стоян Белинов“, други педагогически специалисти, работещи с деца и ученици със специални образователни потребности, както и сред родители на

Две от представянията на резултатите от проекта

такива деца и ученици.

Организиран са няколко мащабни събития за разпространение на резултатите. Първото събитие за разпространение на резултатите се проведе на 2 септември 2020 година и събра над 130 гости, участници и заинтересовани лица в областта на приобщаващото образование от България и чужбина. Събитието откри доц. д-р Надя Чернева – заместник-ректор на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, която

сподели, че представянето на резултатите от проекта е важно събитие за приобщаващото образование, отразява постиженията от поредния проект на Университета в тази област, и изрази надежда за разработване на нови приобщаващи образователни практики. Участниците във форума бяха поздравени от проф. д-р Владимир Ангелова – декан на Педагогическия факултет. Специални гости бяха д-р Вася Ликова-Арсенова – главен секретар на Центъра за развитие на човешките ресурси при Националната агенция по програмата „Еразъм+“ към МОН, която поздрави участниците във финалното събитие и зарадва всеки участник с информационни материали на програмата, д-р Надя Танева – директор на дирекция „Социално подпомагане“, Пловдив, заместник-началникът на Регионалното управление на образованието в Пловдив г-жа Симеонова и г-жа Кацарска от отдел „Образование и бизнес развитие“ към община Пловдив.

Второто представяне на резултатите се проведе на обучителния семинар „Развитие на позитивна училищна култура“, организиран от Пловдивския университет, РУО, София, и ДАЗД на 5 и 6 октомври 2020 година. Семинара откри инж. Таня Михайлова – заместник-министър на МОН. Участниците бяха поздравени от д-р Ваня Кастрева – началник на РУО, София, и от д-р Елеонора Лилова – председател на Националния съвет за закрила на детето и на Консултативния съвет по въпросите на децата към ДАЗД. На семинара присъстваха повече от 100 участници.

На третото събитие за разпространяване на резултатите, проведено на 10 ноември 2020 година в София в СБУ със спазване на всички противоепидемични изисквания, присъстваха директори на столични училища и детски градини. Събитието откри д.и.к.н. Янка Такева – председател на СБУ, като отбеляза, че приобщаващото образование е един от приоритетите на съвременната образователна система. Активно участие със споделени впечатления за полезността на резултатите и приложението им в училищната практика взеха учители и директори на училища и детски градини.

По време на събитията за разпространение на резултатите бяха направени демонстрации на мобилното приложение с ресурсно хранилище и онлайн инструментите. Учители, директори на учебни заведения, заинтересовани лица и родители на деца и ученици със СОП споделиха опит и впечатления за полезността на ресурсите, разработени по проекта.